Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајҹан кәнҹләри

1919-чу ил октјабрын 27-дән чыхыр

АЗӘРБАЈЧАН ЛКИИ МК—нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 138 (10757)

ШӘНБӘ, 19 НОЈАБР 1988-чи ИЛ.

Гијмәти 3 гәпик.

1988-89-чу ИЛИН ПАЈЫЗ-ГЫШ ДӨВРҮНДӘ ҺЕЈВАНДАРЛЫГ МӘҺСУЛЛАРЫ ИСТЕҺСАЛЫНЫН АРТЫРЫЛМАСЫ ҮЧҮН МӨВЧУД ИМКАНЛАРДАН ДАҺА ТАМ ИСТИФАДӘ ЕТМӘК ҺАГГЫНДА

ӨЛКӘНИН АГРАР-СӘНАЈЕ КОМПЛЕКСИНИН КОММУНИСТЛӘРИНӘ, ФЕРМА ӘМӘКЧИЛӘРИНӘ, БҮТҮН ИШЧИЛӘРИНӘ

Совет Иттифагы Коммунист Партијасы Мәркәзи Комитәсинин мәктубу

Һөрмәтли јолдашлар!

Халгымыз јенидәнгурманын мүвәффәгијјәтини хејли дәрәчәдә әрзаг мәсәләсинин һәлли илә бағлајыр. Ҹәмијјәтин кәскин еһтијачы вар ки, аграр-сәнаје комплексинин ишчиләри јахын вахтларда даһа чох вә даһа кејфијјәтли әрзаг мәһсуллары версинләр.

Бу истигамәтдә ирәлиләјиш вардыр. Сов.ИКП МК-нын мај (1982-чи ил) пленумундан кечән дөврдә өлкәнин әһалиси һәр ил 2,6 милјон нәфәр артдығы шәраитдә адамбашына әт вә әт мәһсуллары истеһлакы 6 килограм, сүд вә сүд мәһсуллары истеһлакы 48 килограм, јумурта истеһлакы 20 әдәддән чох артмышдыр.

Сов.ИКП XXVII гурултајынын вә XIX Үмумиттифаг партија конфрансынын көстәришләри әсасында һазырда кәнд тәсәррүфаты саһәсиндә вә онунла әлагәдар саһәләрдә ишин әсас истигамәтләри мүәјјән едилмишдир. Тәсәррүфатчылығын јени методларынын тәтбиги, интенсив технолокијалардан истифадә олунмасы, кәндин сосиал симасынын јенидән гурулмасы, кәнд тәсәррүфаты мәһсулунун е'малынын, сахланмасынын вә сатышынын мүасир сәнајесинин јарадылмасы белә истигамәтләрдәндир. Мүәјјән едилмиш планларын әмәли сурәтдә һәјата кечирилмәси өлкәнин әрзаг еһтијатларыны артырмаға, әһалинин јашајышыны јахшылашдырмаға имкан верәчәкдир. Сов.ИКП МК-нын 1989-чу илин әввәлиндә олачаг пленуму аграр сијасәтинин әсас мәсәләләрини комплекс һалында мүзакирә едәчәкдир.

Бу күн сөһбәт бизим тә'хирәсалынмаз гајғыларымыздан кедир. Өлкәнин бир чох рајонларында әрзаг тәчһизаты ән кәскин проблемләрдән бири олараг галыр. Бир сыра реконларда әт вә сүд истеһсалы ләнк артыр, бә'зи јерләрдә исә һәтта азалыр. Бу сөзләр биринчи нөвбәдә Тачикистана, Калмыкијаја, Башгырдыстана, Краснојарск дијарына, Псков, Калининград, Днепропетровск, Николајев вилајәтләринә вә бә'зи башга вилајәтләрә аиддир. Украјнада, Газахыстанда, Шимали Осетијада, Архангелск, Омск, Сахалин вилајәтләриндә, бир сыра башга јерләрдә бир чох тәсәррүфатлар елә инди, пајыз ајларында сүд истеһсалыны вә һејванларын чәкисини азалтмыш, мал-гаранын сајынын әсассыз азалмасына јол вермишләр.

Һејвандарлығын јемлә тә'мин едилмәсиндә кәркин вәзијјәт јаранмышдыр. Волгабојунда, Уралда, Гәрби Сибирдә вә Газахыстанда күчлү гураглыг үзүндән, һабелә јем истеһсалында чидди гүсурлар, технолокијаларын позулмасы нәтичәсиндә өлкәнин бир чох тәсәррүфатларында билдиркиндән аз от, сенаж, силос тәдарүк едилмишдир. Вәзијјәт бир дә она көрә мүрәккәбләшир ки, лазыми гәдәр дәнли јем әлдә етмәк мүмкүн олмамышдыр. Хејли чох сә'ј көстәрмәк тәләб олуначагдыр ки, һејвандарлығын мәһсулдарлығынын азалдылмасына јол верилмәсин, әввәлки дөврдәкиндән чох әт, сүд вә јумурта истеһсал едилсин.

Бу шәраитдә партијанын Мәркәзи Комитәси өлкәнин аграр-сәнаје комплексинин коммунистләринә, ферма әмәкчиләринә, бүтүн ишчиләринә мүрачиәт едиб онлары һејвандарлыг мәһсулу истеһсалыны артырмаг үчүн бүтүн еһтијат мәнбәләриндән вә имканлардан максимум истифадә етмәјә, башланмыш гышламанын чәтинликләри мүгабилиндә јүксәк мүтәшәккиллик, әмәк вә технолокија интизамы көстәрмәјә чағырмағы лазым билмишдир.

Елә илк күнләрдән бүтүн фермаларын вә комплексләрин, һәр бир јем сехинин вә јем мәтбәхинин аһәнкдар ишини јолуна гојмаг лазымдыр. Азачыг белә ләнкимә олмамалыдыр, ахы вахт иткиси мәһсул иткиси демәкдир. Гыш үчүн тәдарүк едилмиш јемләри јахшыча горујуб сахламаг вә тәсәррүфатчылыгла ишләтмәк лазымдыр. Максимум фајда көтүрмәк үчүн јемин һәр килограмындан сәмәрәли истифадә етмәк кәрәкдир. Мәһсул ваһиди һесабы илә концентратлар мәсрәфини азалтмаг, зүлаллы-витаминли вә башга әлавәләрлә зәнкинләшдирилмәдән, мүвафиг сурәтдә һазырланмадан дәнли јемин мал-гараја једиздирилмәсинә јол вермәмәк вачибдир. Бу, мәһсул истеһсалына даһа аз мәсрәфлә әлавә мәһсул әлдә етмәјә имкан верәр.

Подратын, ичарә мүнасибәтләринин, кооперасијанын мүхтәлиф формаларындан кениш истифадә едилмәси, бүтөвлүкдә колхоз вә совхозларын там тәсәррүфат һесабына вә өзүнүмалијјәләшдирмә принсипинә кечмәсинин баша чатдырылмасы ферма мәһсулуну сүр'әтлә артырмағын ән гыса јолудур.

Мә'лумдур ки, јени иш шәраитинә кечмиш әмәк коллективләри өзләринин әсл саһиб олдугларыны һисс етмишләр, даһа чох мәс'улијјәт, тәшәббүскарлыг, фәрасәт көстәририләр.

Бу јахынларда Сов.ИКП МК-да кечирилмиш көрүшүн иштиракчылары өлкәнин аграр-сәнаје комплексинин бүтүн ишчиләрини чох мүхтәлиф сосиал-игтисади шәраити нәзәрә алмагла ичарәнин чүрбәчүр формаларыны даһа чәсарәтлә, даһа әзмлә тәтбиг етмәјә чағырмышлар. Партија тәшкилатлары, халг депутатлары Советләри, тәсәррүфат рәһбәрләри вә мүтәхәссисләр адамларын тәшәббүскарлығына кениш мејдан ачмалы, онларын јени гајдада тәсәррүфатчылыг етмәк сә'јинә һәр васитә илә кәмәк көстәрмәлидирләр. Һәр јердә белә бир гајда олмалыдыр: әкәр коллектив вә ја аилә колхозла, мүәссисә илә ичарә мүнасибәтләринә кирмәји гәрара алыбса, әт, сүд, дикәр мәһсул нөвләри еһтијатларыны тезликлә артырмаг үчүн онларын тәсәррүфатчылыг мәгсәдилә торпаг, мал-гара, техника көтүрмәсини гадаған етмәјә һеч кимин ихтијары јохдур. Мал-гаранын вә хүсусән донуаларын, гушун бәсләнилмәси вә көкәлдилмәси, сүд истеһсалы саһәсиндә колхозларла, совхозларла әһали арасында мүгавилә мүнасибәтләрини даһа кениш тәтбиг етмәк лазымдыр.

Фермаларда мүвәффәгијјәтләр әсас е'тибары илә сағычыларын, мал-гаранын вә гушун көкәлдилмәсиндә чалышан операторларын, чобанларын, орта пилләрәһбәрләринин, мүтәхәссисләрин, бүтүн һејвандарлыг ишчиләринин вичданлы әмәји илә мүәјјән олунур; бу кәркин дөврдә гајғыларын әсас ағырлығы онларын үзәринә дүшүр. Јолдашлар, сизин һәр бириниздән јүксәк мәс'улијјәт, пешә усталығы, ишә чан јандырмаг тәләб олунур.

Јахшы тәшкил олунмуш јарыш, бәһсләшмә руһу һејвандарлыг мәһсулларынын истеһсалынын вә сатын алынмасынын артмасына көмәк едир. Тәчрүбә сүбут едир ки, тәсәррүфатлар, фермалар арасында гаршылыглы јохламалар кечирилмәси, мүнтәзәм тәшкил едилән һејвандар күнләри фајдалыдыр. Керидә галан фермаларла мәшғул олмаг, онлара лазыми јардым көстәрмәк чох вачибдир.

Гышламанын дәгиг, бүдрәмәдән кечирилмәси бу шәртлә тә'мин едилә биләр ки, һејвандарлыг фермаларынын е'тибарлы вә сабит ишинин асылы олдуғу халг тәсәррүфаты саһәләри ишчиләринин һәгигәтән даими гајғысынын предмети олсун. Фермаларын електрик енержиси, јаначаг, механикләшдирмә васитәләри, кејфијјәтли јем әлавәләри вә дәрманларла тәчһизатында фасиләләрә јол вермәк олмаз. Кәнд тәсәррүфаты, машынгајырма, јејинти мәһсуллары, балыгчылыг, кимја, тибб сәнајеси мүәссисәләринин, енеркетика хидмәти бөлмәләринин коллективләри кәндин сифаришләринин јеринә јетирилмәсинә биринчи дәрәчәли вәзифә кими бахмалыдырлар. Бу мәсәләләри тәләбкарчасына вә даим диггәт мәркәзиндә сахламаг совет органларынын борчудур.

Хаммалын көндәрилмәси, гәбулу вә әсаслы е'малы, јүксәк кејфијјәтли максимум сон мәһсул әлдә едилмәси, онун иткисинин гаршысынын алынмасы, истеһлакчыја вахтында чатдырылмасы үчүн мүнтәзәм әлбир ишин тәшкилинә хүсуси гајғы көстәрмәк лазымдыр. Кәнд рајонларында, хүсусән ири шәһәрләрин вә сәнаје мәркәзләринин јахынлығында колхозлар, совхозлар, е'мал мүәссисәләри, тичарәт тәшкилатлары әсасында даһа чәсарәтлә ваһид истеһсал-игтисади комплексләр јаратмаг лазымдыр, елә комплексләр ки, там тәсәррүфат һесабы вә көнүллү кооперасија принсипләри әсасында мәһсулу даһа сәмәрәли истеһсал, тәдарүк, е'мал етмәјә вә сатмаға имкан версин.

Әһалинин әрзаг мәһсуллары илә тәчһизатынын јахшылашдырылмасы һәлледичи дәрәчәдә јерли еһтијатлардан тамамилә истифадә едилмәсиндән асылыдыр. Һәр јердә әләбахымлыг әһвал-руһијјәсинин көкүнү кәсмәк, һәр республиканын, дијарын, вилајәтин әһалисини максимум дәрәчәдә онларын өзләринин истеһсал етдији әрзаг маллары илә тә'мин етмәк лазымдыр.

Сов.ИКП МК гејд едир: бүтүн бу вәзифәләрин јеринә јетирилмәси кәнддә, һәр бир әмәк коллективиндә тәшкилатчылыг ишинин вә сијаси ишин мәгсәдјөнлү апарылмасындан билаваситә асылыдыр.

Партија комитәләри, халг депутатлары Советләри, һәмкарлар иттифагы вә комсомол тәшкилатлары, тәсәррүфат рәһбәрләри әмәк коллективләри шуралары илә бирликдә чалышмалыдырлар ки, фермаларда ишләјәнләр онлара гајғы вә диггәт көстәрилдијини һисс етсинләр. Һәр јердә онлар үчүн јахшы тичарәт-мәишәт хидмәти, тибби, мәдәни хидмәт, мүасир истеһсалат мәишәти јаратмаг, исти јемәк, даһа чох тәләб олунан маллар сатышы тәшкил етмәк лазымдыр.

Һејвандарлыгда партија, комсомол тәшкилатларынын вә групларынын тәшәббүскарлығындан вә мүбаризлијиндән чох шеј асылыдыр. Һәлледичи истеһсал саһәләрини коммунистләрлә, комсомолчуларла, ән ихтисаслы ишчиләрлә мөһкәмләтмәк тәләб олунур. Рәһбәр ишчиләрин, мүтәхәссисләрин адамларла чанлы үнсијјәти, гаршыја чыхан мәсәләләрин оператив һәлли, јахшы тәшкил олунмуш истеһсал-игтисади тәһсил ишин мәнафеләринә көмәк едәр.

Һејвандарларын, е'мал сәнајеси мүәссисәләри ишчиләринин јарышынын кедишини мәтбуатда, телевизија вә радио илә мүнтәзәм ишыгландырмаг, ән јахшы тәсәррүфатларын, аилә вә ичарә коллективләринин, истеһсалат габагчылларынын тәчрүбәсини оператив сурәтдә ачыб көстәрмәк, нөгсанлары принсипиаллыгла үзә чыхармаг лазымдыр. Јерли мәтбуатда фермаларын, тәсәррүфатларын, рајонларын, республика мәтбуатында вә мәркәзи мәтбуатда исә вилајәтләрин, дијарларын вә республикаларын ишинин нәтичәләрини мүгајисә етмәк фајдалыдыр. Һәгиги, вичданлы әмәјин нүфузунун артмасына бүтүн идеоложи васитәләрлә тәкан верилсин, ичтимаијјәт фермаларда сәрхошлуға, оғурлуг, рәгәмләри шиширтмәк, интизамы вә гајда-гануну позмаг һалларына гаршы барышмаз мүбаризәјә сәфәрбәр едилсин.

Бир сөзлә, һөрмәтли јолдашлар, бу илки гышлама јахшы дүшүнүлмүш, мәс'ул гәрарлар, кәркин иш тәләб едир. Өлкәнин һејвандарлығы бу дөврдән зәифләмиш һалда дејил, даһа мөһкәм чыхмалыдыр ки, бу да әсас мәгсәдә — әрзағын хејли артмасына вә бунун әсасында адамларын әрзаг мәһсуллары илә тәчһизатынын јахшылашмасына наил олмаға имкан верәр. Инди бу, дахили сијасәтимизин ән башлыча мәсәләсидир.

Сов.ИКП Мәркәзи Комитәси әмин олдуғуну билдирир ки, фермаларын коммунистләри, бүтүн әмәкчиләри, колхоз вә совхозларын, е'мал вә хидмәт мүәссисәләринин вә тәшкилатларынын коллективләри, партија, совет, һәмкарлар иттифагы, комсомол тәшкилатлары гышламанын кечирилмәси үчүн јүксәк мәс'улијјәтлә чалышачаг, һејвандарлыг мәһсуллары истеһсалынын хејли артмасыны тә'мин едәчәк, бунунла да әрзаг проблеминин һәллини сүр'әтләндирәчәкләр.

СОВЕТ ИТТИФАГЫ КОММУНИСТ ПАРТИЈАСЫНЫН МӘРКӘЗИ КОМИТӘСИ.

Нојабрын 15-дә Орјол шәһәриндәки мүшавирәдә

М. С. ГОРБАЧОВ ЈОЛДАШЫН ЧЫХЫШЫ

Ичлас заманы.

Телефото СИТА-нын хүсуси мүхбирләри Е. Песовун вә В. Зуфаровундур.

Јолдашлар, биз Орјолда көрүшүмүзү баша чатдырырыг. Зәннимчә, һәм иштиракчыларынын тәркибинә көрә, һәм проблемләринә көрә, һәм дә бу күнләр нәзәрдән кечирилән мәсәләләрин мигјасына көрә һәмин көрүш сырави һадисә чәрчивәсиндән чох-чох кәнара чыхыр. Көрүшүн јенидәнгурманын чох вачиб мәрһәләсиндә кечдијини вә дахили сијасәтимизин көклү мәсәләләринин, илк нөвбәдә исә әрзаг проблеминин һәлли илә бағлы мәсәләләрин онун диггәт мәркәзиндә дурдуғуну нәзәрә алсаг, көрүнүр, о, партијанын вә өлкәнин һәјатында санбаллы һадисәјә чеврилмәлидир. Зәннимчә, көрүш партија Мәркәзи Комитәсинин феврал пленумунда мүзакирә едәчәјимиз аграр сијасәти мәсәләләринин даһа дәриндән дәрк едилмәси јолу илә бизи әсаслы шәкилдә ирәлиләдир.

Биз Орјол вилајәтинин иш тәчрүбәси илә таныш олдуг. Бунунла әлагәдар олараг, мән истәр вилајәт партија комитәсинин биринчи катиби Ј. Т. Стројев јолдашын, истәрсә дә ичарә подраты әсасында ишләјән колхоз вә совхозларын, коллективләрин көрүшдә чыхыш едән рәһбәрләринин мә'луматыны динләмәклә алдығымыз информасијанын јүксәк сәвијјәсини вә дәлилләрә әсасландығыны гејд етмәк истәрдим. Биз колхоз вә совхозларда олдуг, ичарәдарларла, тәсәррүфатларын рәһбәрләри илә, мүтәхәссисләрлә сөһбәт етдик. Сизинлә бирликдә бизим бу көзәл рус дијарынын сакинләри илә јахшы, сәмими көрүшләримиз вә сөһбәтләримиз чох олду. Бунун да әһәмијјәти вә ибрәтамиз чәһәтләри аз олмады.

Һәр һалда, сизинлә бирликдә биздә, — бу ишдә исә биз јекдилик, — кәнддә игтисади мүнасибәтләрин јенидән гурулмасы ишинин бурада нечә бөјүк вүс'әт алдығы барәсиндә даһа долғун тәсәввүр јаранды. Бурада, Орјол дијарында игтисади мүнасибәтләрин јенидән гурулмасы ишинин артыг үмумхалг һәрәкатына чеврилдијини сөјләсәк, јәгин ки, ифрата вармыш олмарыг. Хүсусилә вачиб оланы исә одур ки, бу, өз нәтичәләрини верир, колхозларын вә совхозларын истеһсалат фәалијјәтинә вә игтисади көстәричиләринә, нәтичә е'тибары илә исә иттифаг-республика фондуна мәһсул көндәрилмәси планларынын јеринә јетирилмәсинә, әслиндә һәм дә вилајәт әһалисинин тәчһизатына мүсбәт тә'сирини көстәрир. Бурада һәр шеј мәнтиги шәкилдә бағлыдыр, бир-бириндән асылыдыр.

Биз һисс етдик ки, партија тәшкилатынын, бүтүн аграр бөлмәсинин бу иши вилајәт зәһмәткешләри тәрәфиндән јүксәк гијмәтләндирилир. Бах, јенидәнгурманын конкрет нәтичәләри дә будур, һәмин нәтичәләри халг өзү һисс едир.

Әлбәттә, бу көрүшләрин кедишиндә, ики гыса, лакин долғун күн әрзиндә биз бир-биримизлә үнсијјәт сахлајараг фикир мүбадиләси едә билдик, өз мөвгејимизи јохлаја билдик, кәләчәк үчүн планларымызы мүгајисә едә билдик, әрзаг проблеминин һәллинә мүнасибәтләримизи тутушдура билдик. Бунун өзү дә һәм зәрури, һәм дә фајдалыдыр. Ахы сөһбәт, доғрудан да, бүтүн совет адамларынын, бүтүн өлкәнин ән үмдә мәнафејинә аид олан бөјүк һәјати мәсәләләрдән кедир.

Мәнә елә кәлир ки, һәм бурада, һәм дә колхоз вә совхозлары кәзәндә арамызда олмуш јолдашчасына мүкалимә, фикир мүбадиләси дүшүнмәк үчүн јахшы әсас верир, чүнки бунларын һамысы өлкәнин бу вә ја дикәр реконунун конкрет шәраитиндә топланмыш иш тәчрүбәсини әһатә едирди. Бу исә сизинлә бирликдә бизим үчүн олдугча вачибдир, чүнки биздә кәнд тәсәррүфаты мүхтәлиф тәбии-чоғрафи вә сосиал-игтисади шәраитдә апарылыр.

Бу ики иш күнүнүн јекунлары барәсиндә һансы нәтичәләрә кәлмәк олар? **Биринчиси.** Орјоллуларын иш тәчрүбәси кәнддә игтисади мүнасибәтләрин көкүндән јенидән гурулмасы, тәсәррүфат һесабынын тәтбиг едилмәси, ичарәнин инкишаф етдирилмәси, инсаны реал саһиб кими кәнд тәсәррүфаты истеһсалатына гајтаран, ону јенидән торпаға, истеһсал васитәләринә говушдуран шәраит јарадылмасы үчүн сечдијимиз макистрал истигамәтин дүзкүнлүјүнү тәсдиг едир.

Һазырда өлкәнин бүтүн зоналарында, аграр-сәнаје комплексинин бүтүн саһәләриндә бу вә ја дикәр дәрәчәдә ичарә мүнасибәтләри тәчрүбәси топланмышдыр. Бу ил октјабрын 12-дә партијанын Мәркәзи Комитәсиндә кечирилән көрүшдә һәмин тәчрүбә кифајәт гәдәр кениш вә һәртәрәфли мүзакирә едилмишдир. Көрүшүн материаллары дәрч олунмушдур. Онлар нәинки тәкчә кәнд әмәкчиләри арасында, еләчә дә үмумән өлкә үзрә бөјүк мараг доғурмушдур. Көрүнүр, инди һәмин проблемин бүтүн чәһәтләрини јенидән әтрафлы шәрһ ет-

(Арды 2-чи сәһифәдә)

САБАҺ АГРАР-СӘНАЈЕ КОМПЛЕКСИНИН КӘНД ТӘСӘРРҮФАТЫ ВӘ Е'МАЛ СӘНАЈЕСИ ИШЧИЛӘРИ КҮНҮДҮР

Кәнд тәсәррүфатынын инкишаф етдирилмәси, әһалинин әрзаг мәһсуллары илә там тә'мин едилмәсинә сон илләр көстәрилән гајғы өз мүсбәт нәтичәләрини верир. Тәкчә бу факты дејәк ки, сон үч илдә аграр-сәнаје комплексинин инкишаф етдирилмәси илә әлагәдар бир нечә мүһүм гәрар гәбул едилмишдир. Әмәјин тәшкилинин вә стимуллашдырылмасынын мүтәрәгги формаларынын тәтбиг едилмәси имкан вә еһтијат мәнбәләриндән даһа долғун истифадә етмәјә имкан јаратмышдыр.

Јени үсулун үстүнлүкләри республикамызда да өз көзәл бәһрәләрини вермәкдәдир. Аграр-сәнаје истеһсалында подратын коллектив, аилә, фәрди вә дикәр формалары кениш јајылмышдыр. Сон вахтлар исә ичарә подраты кәнд тәсәррүфатынын инкишаф етдирилмәсинин даһа сәрфәли формасы олдуғуну тәчрүбәдә сүбут етмишдир. Бу үсул хәрчләри кәскин сурәтдә азалдыр, ишчиләрин өзүнү даһа сәрбәст һесаб етмәсинә имкан јарадыр. Һазырда республикамызын 35 рајонунда 31.454 нәфәр әмәкчи ичарә мүгавиләси бағлајыб. Онлара 90.283 һектар торпаг саһәси, 57.758 баш гарамал, 198.675 баш гојун, 2.885 баш донуз, 173 миндән чох гуш вә хејли ары аиләси ичарәјә верилиб.

Аграр-сәнаје комплексинин кәнд тәсәррүфаты вә е'мал сәнајеси ишчиләри гаршыја гојулмуш вәзифәни—јахын 2—3 илдә әрзаг тәчһизаты саһәсиндәки вәзијјәти әсаслы сурәтдә јахшылашдырмаг үчүн гүввә вә бачарыгларыны максимум сәфәрбәрлијә алмышлар. Пешә бајрамларыны да онлар бу саһәдәки илк уғурлу аддымлары илә гаршылајырлар.

УҒУР ОЛСУН, ҺӘГИГӘТ!

Инсан өмрүнүн мә'насыны һалал зәһмәтдән алдығы зөвгдә, газандығы бөјүк ел һөрмәтиндә, ел мәһәббәтиндә тапанда, онун өмрү ел јолунда јанан шама бәнзәјир. Хош амаллы, хош әмәли илә гојнунда јашадығы обаја, очаға хејир-бәрәкәт кәтирир. Инсанлар арасында ади көрүнән белә адамлар көз өнүндә јаваш-јаваш учалыр, севилир, әзиз олур.

Инсанлар арасында ади көрүнән, нечә дејәрләр илк бахышда сечилмәјән Һәгигәт Гасымова да беләләриндәндир.

...1977-чи илин јајы иди. Һәгигәт орта мәктәби тәзәчә гуртармышды. Аиләдә һамы севинирди. Тәкчә Һәгигәт гашгабаглы иди. Әләскәр дајы јеканә гызынын сүкутуна, гашгабағына дөзмәјиб деди:

—Гызым, биз дә сәнин хошбәхтлијини истәјирик. Бах, елә Солмаз мүәллим дә дејир ки, Һәгигәт чалышгандыр, һансы института истәсә имтаһан вериб гәбул олуначаг. Оху гызым, гој бизим дә аиләдән бир али тәһсилли чыхсын...

Зинјәт хала гызынын дилхорчулуғуна дөзмәјиб, һәјат јолдашынын сөзүнү кәсиб:

—Ај киши, даһа бәсдир дә, нә истәјирсән ушагдан,—деди.—Нијә ушағын көнлүнә дәјирсән? Гој үрәји истәјән ишин гулпундан јапышсын. Совхозу демир, гој ишләсин. Ишләмәјә һәвәси вар, кәләчәји јахшы олачаг. Охумаг гачмыр ки, нә вахт истәсә гијаби охујар...

Анасынын сөзләриндән Һәгигәт үрәкләнәрәк:

—Ата, сабаһдан ишә кедәчәјәм, —деди. — Бригадир Ҹәлал дајыны һамы гајғыкеш, әмәјә гијмәт верән адам кими таныјыр. Билирәм ки, о мәнә әлиндән кәлән көмәји көстәрәчәк. Тәһсилими дә давам етдирәчәјәм.

Ијул ајы иди. Бу ајы тәбиәт елә бил ки, гәсдән гуруб-јаратмаг, бичиб-јығмаг, чөлдә нә вар анбарлара дашымаг үчүн јарадыб. Һәгигәт дә әмәк фәалијјәтинә елә бу ајда башлады.

Сәһәрләр јухудан һамыдан еркән ојанар, тәләм-тәләсик бир стәкан чај ичиб тарлаја кедәрди. Илк күнләр чох чәтинлик чәкәрди. Габагчыл фәһләләрин иш тәчрүбәсини дәриндән өјрәнән Һәгигәт Гасымова о күнләри јахшы хатырлајыр:

—Тохумлуг саһә кәнддән аралы иди. Она көрә дә ишә лап тездән дуруб кедәрдик. Илк күнләр чәтинлик чәксәм дә, сонралар өјрәшдим. Бригададакы фәһләләрин хејирли мәсләһәтләри мәни чәтинлијә алышдырды. Әввәлләр тохумлуг биткиләри бичәндә чох чәтинлик чәкирдим. Әлим дәјән кими тохумлар јерә төкүлүрдү. Дүзү, бу мәни әсәбиләшдирирди. Әсәбиләшдијими көрән тәчрүбәли тохумчу Гәнирә Һүммәтова мәнә јахынлашыб чуғундур бичмәкдә көмәк етди вә деди:

—Һәгигәт, чалыш тохумлуг биткиләри елә бич ки, будаглары чох сиркәләнмәсин, иткијә кетмәсин. Ахы, биз она зәһмәт чәкирик... Дүнјакөрмүш тохумчунун мәсләһәтини гулағымда сырға еләдим. Бунун сонраки ишимдә мәнә чох хејри дәјди.

...Илләр кечди. Һәгигәтин уғурлары да артды. 1981-чи илдә ону Сов.ИКП-нин сыраларына гәбул етдиләр. Бу кәнч фәһләјә гол-ганад верди, ону даһа јахшы ишләмәјә руһландырды. Плана артыгламасы илә әмәл етди. ҮИЛККИ-нин 65-чи илдөнүмүндә газандығы әмәк наилијјәтләринә көрә Товуз Рајон Комсомол Комитәсинин Фәхри фәрманы илә тәлтиф олунду.

1985-чи ил онун үчүн даһа јаддагалан олуб, онун һәјатына уғурлу сәһифәләр јазыб. Бачарыг вә тәшкилатчылығына көрә ону Алакол кәнд Советинә депутат сечдиләр. О, сечичиләрин е'тимадыны доғрултду, кәнд Советиндә онлары ләјагәтлә тәмсил етди.

Бу күнләрдә Һәгигәт Гасымова илә иш үстүндә, тохумлуг кәләм саһәсиндә көрүшдүк.

—Ишләриниз нечә кедир?—суалына чаваб олараг көрпә кәләмләри әли илә көстәрәрәк:

—Көрүрсүнүз дә, шитил ә'ла алыб. Демәли, мәһсулумуз кәлән ил даһа бол олачаг.

Онунла сөһбәт едә-едә кәләм, чуғундур, испанаг саһәләрини кәзирик.

—Һәр дәфә саһәләри белә көрәндә үрәјим ачылыр, өз-өзүмә өјүнүрәм ки, мәһсулумуз бол олачаг, севинирәм ки, евимизә—һәр күн интизарла јолуму көзләјән анамын јанына үзүағ, алныачыг кедәчәјәм.

Һәгигәт данышдыгча фикирләширдим. Дүшүнүрдүм... бәлкә бунларын һамысы она көрәдир ки, она илк дәфә Зинјәт хала хејир-дуа вериб, архасынча су атыб.

Һәгигәт һәм дә фәал ичтимаијјәтчидир. О бригада комсомол тәшкилат катибидир. 26 јашлы Һәгигәтә коммунистләр бөјүк е'тимад көстәрибләр. О, рајон партија комитәсинин пленум үзвү сечилмишдир. Бу күнләрдә исә Товуз рајон партија тәшкилатынын XI конфрансында нүмајәндә кими совхозун коммунистләрини тәмсил едәчәкдир.

...Һәр сәһәр Зинјәт халакилин евиндән тарлаја ортабојлу, гарашын бир гыз тәләсир. Гаршысына чыханларын һамысы онунла һөрмәт вә еһтирамла саламлашыр:—Уғур олсун, Һәгигәт! Сәни јени зирвәләр, гәләбәләр, даһа парлаг шөһрәт чәләнки көзләјир,—дејир.

Әнтигә ЈУСИФ ГЫЗЫ,
С. М. Киров адына АДУ-нун журналистика факүлтәсинин тәләбәси.

МИЛИС СТАРШИНАСЫ Ф. И. ИСМАЈЫЛОВУН ГЫРМЫЗЫ УЛДУЗ ОРДЕНИ ИЛӘ ТӘЛТИФ ЕДИЛМӘСИ ҺАГГЫНДА

ССРИ АЛИ СОВЕТИ РӘЈАСӘТ ҺЕЈ'ӘТИНИН ФӘРМАНЫ

Хидмәт борчуну јеринә јетирәркән мәрдлик вә фәдакарлыг көстәрдијинә көрә милис старшинасы Фазил Исмајыл оғлу **Исмајылов Гырмызы Улдуз** ордени илә тәлтиф едилсин (өлүмүндән сонра).

ССРИ Али Советн Рәјасәт һеј'әтинин Сәдри М. ГОРБАЧОВ.

ССРИ Али Советн Рәјасәт һеј'әтинин катиби Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремл, 16 нојабр 1988-чи ил.

ЗАГАФГАЗИЈА МҮСӘЛМАНЛАРЫ РУҺАНИ ИДАРӘСИНИН СӘДРИ А. Һ. ПАШАЗАДӘНИН ХАЛГЛАР ДОСТЛУҒУ ОРДЕНИ ИЛӘ ТӘЛТИФ ЕДИЛМӘСИ ҺАГГЫНДА

ССРИ АЛИ СОВЕТИ РӘЈАСӘТ ҺЕЈ'ӘТИНИН ФӘРМАНЫ

Загафгазија Мүсәлманлары Руһани Идарәсинин сәдри Аллаһшүкүр Һүммәт оғлу **Пашазадә** сүлһсеварлик фәалијјәтинә көрә **Халглар Достлуғу** ордени илә тәлтиф едилсин.

ССРИ Али Советн Рәјасәт һеј'әтинин Сәдри М. ГОРБАЧОВ.

ССРИ Али Советн Рәјасәт һеј'әтинин катиби Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремл, 16 нојабр 1988-чи ил.

М. С. ГОРБАЧОВ ЈОЛДАШЫН ЧЫХЫШЫ

(Әввәли 1-чи сәһифәдә)

мәјә, бу мәсәләләрин тәфсилатына вармаға еһтијач јохдур. Инди һәр јердә әмәли сурәтдә јәгин етмишләр ки, кәнддә тәсәррүфатчылығын јени методларына кечилмәси, истеһсал мүнасибәтләринин јенидән гурулмасы вә ән әввәл ичарә мүнасибәтләри тез сәмәрә верир.

Биз буну дүнән вә бу күн Орјол вилајәтиндә бир даһа јәгин едә билдик. Буну тәкчә ајры-ајры ичарә коллективләринин дејил, ичарә үсулуна кечмиш бүтөв колхоз вә совхозларын тәчрүбәси дә сүбут едир. Мәсәлән, дүнән биз сизинлә Орјол рајонундакы Партијанын XXII гурултајы адына, Уритски рајонундакы Партијанын XX гурултајы адына колхозларын иши илә таныш олдуг. Көрүрсүнүзмү, демәк олар, сон ики-үч ил әрзиндә бу тәсәррүфатлар биткичилијин, һејвандарлығын мәһсулдарлығында јүксәк көстәричиләрә наил олмушлар. Бу исә һәмин тәсәррүфатларын бүтүн игтисади нәтичәләрини дәјишдирмиш вә бу коллективләрин үмумијјәтлә бүтүн һәјатына мүһүм тә'сир көстәрмишдир.

Амма мәсәлә тәкчә истеһсал көстәричиләриндә дејилдир, һәрчәнд бунун өзү дә олдугча вачибдир. Дүнән биз јени гајдада дүшүнмәјә башламыш адамларла көрүшдүк, онларын ишә, әмәјә, өз тәсәррүфатларынын инкишаф перспективләринә мүнасибәти дәјишмишдир. Онлар өз кәндләринин сосиал вә мәдәни инкишафы барәсиндә дүшүнүрләр, онлар фәһләләри, шәһәр сакинләрини тәчһиз етмәк үчүн даһа чох вә даһа јүксәк кејфијјәтли мәһсул вермәјин јоллары барәдә дүшүнүрләр. Бах, бунлар һәгигәтән дөвләт мөвгејиндә дуран, өзүнә инанан вә бөјүк мәсәләләр һәлл едән адамлардыр! Она көрә дә истәрдим ки, бу көрүшүн бүтүн иштиракчылары адындан онлара сәмими миннәтдарлығымы билдирим, һәм јарадычы, новатор әмәкләринә көрә, һәм дә мөһкәм дајандыглары дөвләт мөвгејинә көрә чох сағ олун дејим. Бунлар гәниматчиләр дејил... **(Алгышлар)**. Бунлар чох газанмаг һәриси олан гәниматчиләр дејил. Биз фәһлә синфи һаггында, өлкә һаггында дүшүнән адамларла көрүшдүк. Бу, көзәлдир, јолдашлар.

Бир көрүн, саһиб һиссинин бәргәрар едилмәси, торпаға вә истеһсал васитәләринә лагејдлијин арадан галдырылмасы инсанын һәјата бахышыны, чәмијјәтә вә әлбәттә, өз јолдашларына мүнасибәтини нечә дәјишдирир. Ән башлычасы да одур ки, бунларын һамысыны биз һәмин адамларын өзләринин дилиндән ешитдик. Онлар өзләринин јени вәзијјәти, өз наилијјәтләри илә фәхр едирләр.

Икинчиси. Бурада биз бир даһа јәгин етдик ки, истеһсал-игтисади мүнасибәтләрин јенидән гурулмасынын торпагда шәраитин дәјишдирилмәси илә сых әлагәләндирилмәси аграр бөлмәсинин јүксәлишинә әсл тәкан верир. Орјол вилајәтинин тәчрүбәси бир даһа көстәрир ки, бөјүк вә кичик кәндләрдә вә гәсәбәләрдә өзләринин һәјатына, әмәк вә мәишәт шәраитинин јахшылашдырылмасына реал гајғыны һисс етдикләри јерләрдә адамларын јарадычылыг фәаллығы нечә артыр. Демәли, әсаслы вәсаит гојулушунун тәмајүлүнү даһа чәсарәтлә дәјишдирмәк, кәндин сосиал симасынын дәјишдирилмәси һәчмини вә сүр'әтини артырмаг лазымдыр. Даһа чох јашајыш еви, мәктәб, хәстәхана, јоллар, тичарәт, мәдәнијјәт вә коммунал-мәишәт мүәссисәләри тикмәк лазымдыр. Бундан өтрү бүтүн имканлардан вә мәнбәләрдән истифадә едилмәлидир. Өзү дә биз көрүрүк ки, Орјол вилајәтиндә отуруб көзләмир, онларын әвәзинә бу иши киминсә кәлиб көрәчәјинә бел бағламырлар, кәндин симасынын дәјишдирилмәсини үмумхалг ишинә чевирмишләр. «Јүз програмы» дејилән програм нәзәриниздән јајынмады. Бу, чох бөјүк әһәмијјәти олан тәчрүбәдир.

Сөһбәт нәдән кедир? Ондан кедир ки, материал вә малијјә еһтијатларыны, иншаатчыларын сә'јләрини, партија, совет вә тәсәррүфат органларынын диггәтини чәмләшдирмәк һесабына вилајәтин колхоз вә совхозларынын керилијини вә зәрәрлә ишләмәсини арадан галдырмаг вәзифәси гыса мүддәтләрдә јеринә јетирилсин. Өзү дә бу, Орјол вилајәтинин бүтүн партија тәшкилатынын вә зәһмәткешләринин ишинә чеврилмишдир.

Мәнә дедиләр ки, һәмин «Јүз програмы» һәр шејдән әввәл вилајәт аграр-сәнаје комитәсинин иншаатчыларына һәвалә едилмишдир. Бундан әлавә, вилајәтин шәһәрләрдә әсаслы тикинти илә мәшғул олан тикинти тәшкилатлары да һәмин проблеми өз өһдәләринә көтүрмүшләр. Мәнчә, бурада бөјүк тәчрүбә топланмышдыр вә о, бир чох рајонлар үчүн мәгбулдур.

Биз гәсәбәләрин бири илә таныш оланда Стројев јолдаш изаһат верди ки, әслиндә бүтүн бу ишләр ајрылмыш еһтијатлар вә әсаслы вәсаит чәрчивәсиндә көрүлүр. Вилајәт әлавә һеч нә алмамышдыр, амма әсаслы вәсаит гојулушундан да, үмумијјәтлә, еһтијатлардан вә тикинти тәшкилатларынын күчүндән дә истифадә едилмәсинә мүнасибәти дәјишдирмишдир. Бурада тәмәркүзләшдирмә јолу илә кетмиш, проблемә өз мүнасибәтләрини һәмин програм әсасында мүәјјәнләшдирмишләр. Вәсаит әввәлләр дә бурахылырды. Лакин о, парчаланыр, сәпәләнир вә нәтичә вермирди. Амма бах, белә јени мүнасибәт дәрһал чох марағлы нәтичәләрә кәтириб чыхармышдыр. Әслиндә башлы-башына галмыш кәнд вә гәсәбәләрдә һәјат дирчәлдилир, торпаглар вә кәнд тәсәррүфаты үчүн јарарлы саһәләр јенидән дөвријјәјә дахил едилир. Сән демә, бу күн кәндә көчмәк, әкинчи әмәји илә мәшғул олмаг истәјәнләр чох имиш. Сизи билмирәм, амма мәнә ичарә коллективләринин рәһбәрләри Јелена Серкејевна Знаменскајанын вә Владимир Ербертович Рајсын чыхышлары бөјүк тә'сир бағышламышдыр. Јелена Серкејевна әслән шәһәрлидир, шәһәрдә доғулмуш, техникум битирмиш, иншаат техники ихтисасы үзрә ишләмишдир. Инди будур, о, јени ишә киришмишдир. Өзү дә демәк лазымдыр ки, бу ишин өһдәсиндән әмәлли-башлы кәлир.

Јолдаш Рајс узаг Газахыстандан кәлмишдир. Бурада меһрибанлыгла гаршыланмыш, јени достлар тапмыш вә натамам ики ил әрзиндә чох иш көрә билмишдир. Бу ки, көзәлдир, чәми ики ил әрзиндә Знаменскаја јолдаш сүд сағымынын 1.500 килограм, Рајс јолдаш исә 1.800 килограм артмасына наил олмушлар!

Амма мәсәлә һеч бунда да дејил. Мәни бу адамларын мүлаһизәләри, сөјләдикләри фикирләр доғрудан да севиндирди. Онларын газанчы пис дејил. Амма инди онлар өн плана һеч дә буну чәкмирләр. Онлар бурада бизә өз кәндләринин сонракы инкишафыны вә кәләчәк һәјатыны нечә тәсәввүр етдикләриндән данышдылар. Бу, јени, индики дөврүн, кәнддә, адамларын әһвал-руһијјәсиндә, бахышларында вә үрәкләриндә баш верән бөјүк дәјишикликләрин сон дәрәчә мүһүм әламәтләридир.

Үчүнчүсү. Орјол вилајәтинин бу дәрәчәдә мүрәккәб шәраитиндә көрүлән ишләрә баханда тәбии сурәтдә белә бир суал мејдана чыхыр: нә үчүн бунлар гат-гат јахшы имканлара малик олан башга јерләрдә, башга рекионларда едилмир? Нә үчүн бир чохлары һәлә дә нәји исә көзләјир, нәјә исә үмид едир, өзләрини, садә десәк, әләбаханлар кими апарырлар? Мән бу барәдә әввәлләр дә данышмышам. Амма зәннимчә, бу күн дә демәјин мә'насы вардыр ки, белә мүнасибәт мәгбул дејилдир, көкүндән сәһвдир. Орјоллуларын — мән кәнд, шәһәр әмәкчиләрини нәзәрдә тутурам, — тәшәббүсләрини вә әмәли ишләрини, партија тәшкилатларынын, Советләрин, комсомолун, һәмкарлар иттифагларынын, бүтүн ичтимаијјәтин аграр бөлмәсини јенидән гурмаг саһәсиндәки ишини үрәкдән мүдафиә етмәклә биз бүтүн өлкәјә билдирмәлијик ки, көһнә мүнасибәтләри дәјишдирмәјин, фикирләри вә һәрәкәт тәрзини тәзәләмәјин вахты һамы үчүн кәлиб чатмышдыр. Үмумијјәтлә, ел арасында дејилдији кими, голлары чырмалајыб ишә киришмәк лазымдыр.

Дөрдүнчүсү. Орјол вилајәтинин ишләри илә танышлыг бир даһа сүбут едир ки, әрзаг мәһсуллары истеһсалынын артырылмасы инди һәр шејдән әввәл кәнддә игтисади мүнасибәтләрин јенидән гурулмасы мәсәләләринин һәллиндән асылыдыр. Бу, ән башлычасыдыр. Буну һамы јахшы баша дүшмәлидир. Мән буну бир даһа демәји нәјә көрә вачиб һесаб едирәм? Она көрә ки, ССРИ Али Советинин вә РСФСР Али Советинин өтән сессијаларында, башга республикаларын советләринин сессијаларында көстәрилдији кими, бир чохлары һәлә дә ибрәт көтүрмәмишләр вә беш ил, он ил бундан әввәл олдуғу кими јенә дә өзләринин бүтүн нитгләриндә кәнд тәсәррүфатынын, онун мадди-техники тә'минатынын һәлә чох кәсири олдуғуну инадла билдирмәкдә давам едирләр.

Бәли, јолдашлар, бу, доғрудур. Әкәр бә'зән белә чыхышлар үчүн сәчијјәви олан лүзумсуз емосијалары бир кәнара гојсаг, маһијјәтчә һәмин чыхышлар дүзкүндүр. Мән онлары инкар етмирәм. Һәлә чатышмајан шејләр чохдур вә инди бунларын даһа тез һәлл едилмәси үчүн олдугча чох иш көрүлүр. Мән техникаја, кимјалашдырма васитәләринә аид олан мәсәләләри дә нәзәрдә тутурам, бунсуз мүасир интенсив технолокијаны өјрәниб тәтбиг етмәк олмаз. Е'мал базасы да чох кери галмышдыр. Јолларын пис вәзијјәти кәндә бөјүк зијан вурур. Бүтүн бунлар реал проблемләрдир вә инди онларла әлагәдар гәрарлар гәбул едилмиш, иш башланмышдыр.

Лакин бир даһа гејд етмәк истәјирәм ки, һәр һалда башлычасы истеһсал мүнасибәтләринин јенидән гурулмасыдыр. Бир көрүн ичарә подраты әсасында ишләјән коллективләрдә торпагдан да, биналардан да, техникадан вә күбрәләрдән дә нечә истифадә олунур. Сән демә, һәмин коллективләр даһа аз еһтијат сәрф етмәклә хејли бөјүк нәтичәләр газанырлар. Орјол вилајәти зәһмәткешләринин тәчрүбәси дә мәһз буну көстәрир. Мадди-техники база сарыдан онларын башгаларына нисбәтән һеч бир хүсуси үстүнлүјү јохдур. Јухарыда дејилдији кими, бу база өлкәнин бир чох республика вә вилајәтләринин базаларындан һәтта писдир. Јолдашлар, мән буну она көрә дејирәм ки, бир сыра рекионларда кәнд тәсәррүфатына рәһбәрлик саһәсиндә сәриштәсиз ишә вә ашағы нәтичәләрә анчаг мадди-техники еһтијатларын чатышмазлығыны бәһанә кәтирмәклә һагг газандырмаг јарамаз. Сон ики ил әрзиндә бу мә'нада Орјол вилајәтиндә һеч бир санбаллы тәдбир көрүлмәмишдир, амма игтисади мүнасибәтләр көкүндән дәјишмиш, ишә гошулмушдур вә өз нәтичәләрини верир.

Бешинчиси. Көрүндүјү кими, биз артыг аграр бөлмәсиндә дәрин дәјишикликләр дөврүнә гәдәм гојмушуг. Елми мә'лумат да, топланмыш тәчрүбә дә тәсдиг едир ки, стратежи истигамәтимиз дүзкүндүр. Амма јенидәнгурма тәләб едир ки, биз аграр бөлмәсиндә елми тәдгигатлары әсаслы шәкилдә ирәлиләдәк. Владимир Илич Калашниковун бу барәдә дедикләринә мән үрәкдән тәрәфдар чыхырам. Биз кәрәк истәр сәнаједә, истәрсә дә башга саһәләрдә игтисади мүнасибәтләри јенидән гурмагла јанашы иши әмәлли-башлы, нечә дејәрләр, паровоз кими ирәлиләдәк, амма бунунла јанашы јени технолокијалар барәсиндә, елм вә техника наилијјәтләриндән истифадә едилмәси барәсиндә дә дүшүнәк, чүнки бунлар ејни бир просесин — өлкәнин сосиал-игтисади инкишафынын ики тәрәфидир.

Биздә бу чәһәтдән һәм истеһсал мүнасибәтләринин јенидән гурулмасы илә, һәм дә структур сијасәти, кәнд тәсәррүфаты истеһсалатынын јерләшдирилмәси вә аграр бөлмәсинин инфраструктурунун инкишаф етдирилмәси илә бағлы олан хејли нәзәри вә әмәли проблем јығылыб галмышдыр. Инди биз белә бир мәсәләни баша дүшмәјин тамамилә јени сәвијјәсинә галхмалыјыг ки, колхоз вә совхозларын потенсиалындан әмәли ишдә нечә истифадә едәк, сосиалист мүлкијјәтиндә олан имканлары нечә үзә чыхараг.

Нәһајәт, бизим үчүн бунун да әһәмијјәти аз дејил ки, колхоз вә совхозларын инкишафыны вәтәндашларын шәхси јардымчы тәсәррүфатлары илә, сәнаје, тичарәт мүәссисәләринин јардымчы кәнд тәсәррүфатлары илә аһәнкдар сурәтдә ујғунлашдырмаг проблемләрини нечә арашдыраг, өјрәнәк вә саирә. Үмумијјәтлә, аграр бөлмәсинин инкишафыны өлкәнин сәнајеси илә аһәнкдар шәкилдә нечә ујғунлашдыраг. Биз кәрәк торпагларын мелиорасијасы вә гурудулмасы илә, биткиләрин вә һејвандарлыг саһәләринин оптимал сурәтдә јерләшдирилмәси илә, кәндин сосиал инкишафы илә бағлы бир чох әмәли мәсәләләрин үзәриндә дәрин елми иш апараг. Бах, бурада бизим тәкчә В. И. Ленин адына Үмумиттифаг Кәнд Тәсәррүфаты Елмләри Академијасынын алимләринин кетдикчә артан көмәјинә дејил, һәм дә ССРИ Елмләр Академијасынын көмәјинә бел бағламаға һаггымыз вардыр.

Көрдүјүнүз кими, јолдашлар, биз һәлә чох шеј үзәриндә дүшүнмәли, чох шеји һәлл етмәлијик. Әлбәттә, биз кәнддә игтисади мүнасибәтләрин јенидән гурулмасыны, кәндин сосиал симасынын дәјишдирилмәсини тәшкилати чәһәтдән тә'мин етмәк саһәсиндә партијанын ишини әсаслы сурәтдә јахшылашдырмалыјыг. Биз дөнә-дөнә јәгин едирик ки, бу вә ја дикәр республикада, дијарда, вилајәтдә, колхозда, совхозда ишләрин кедиши хејли дәрәчәдә кадрларымызын, партија тәшкилатларымызын, партија комитәләримизин нечә фәалијјәт көстәрдијиндән асылыдыр.

Јолдашлар, ачыг демәк лазымдыр ки, биз бу ишдә чох кери галырыг. Әрзаг тәчһизатынын гәтијјәтлә јахшылашмасына өлкәнин еһтијачы вар. Бу вәзифәни тез бир заманда јеринә јетирмәк саһәсиндә биз тәчрүбә топламышыг. Нәһајәт, кәнддә дәјишикликләрин зәрури олдуғуна кәнд әмәкчиләринин шүурунда да дәрин дөнүш башланмышдыр. Лакин бүтүн бунлар кадрларын бә'зи һиссәсинин мөвгеји үзүндән хејли дәрәчәдә ләнкијир. Нә кизләдәк, бизим һәм аграр-сәнаје бирликләримиз, һәм партија, һәм дә совет органларымыз бу ишин көрүлмәсиндә бир чох һалларда ләнк тәрпәнир, көзләмә мөвгеји тутурлар. Ахы нә олмушдур? Ичарә мүнасибәтләринә, тәсәррүфат һесабына кечилмәси амирлик-инзибати системин әсасыны, јерсиз мүдахилә практикасыны сарсыдыр. Јолдашлар, бизим бир чох кадрларымыз буна адәт етмишләр, бә'зиләри исә үмумијјәтлә, башга чүр ишләјә билмирләр.

Бунларын һамысы чох чидди мәсәләләрдир. Бүтүн партија һәмин вәзифәнин јеринә јетирилмәси үчүн халг гаршысында мәс'улдур. Партија кәнддә игтисади мүнасибәтләрин јенидән гурулмасы просесләрини, кәндин сосиал инкишафыны һәртәрәфли мүдафиә етмәк үчүн һәм өз тәчрүбәсиндән, һәм дә бүтүн имканларындан истифадә етмәлидир. Бу, өлкә үчүн һәјати зәрурәтдир. Мадам ки, бәллидир, онда иш методларыны гәтијјәтлә дәјишдирмәк лазымдыр. Мән ачыг дејәрдим: ишләрин ләнк кетдији вә ја садәчә олараг әввәлки вәзијјәтиндә галдығы јерләрдә һәр шеј көһнә иш методлары илә, көһнә мүнасибәтләрлә гаршылашыр. Ахы, методлар өз-өзлүјүндә мөвчуд дејилдир. Конкрет адамлардан, өмрүнү баша вурмуш мүнасибәтләрин вә бахышларын конкрет дашыјычыларындан сөһбәт кедир. Биз мәсәләни јалныз бу чүр гојмалыјыг. Үмуми сөһбәтләрдән кадрларын вә партија комитәләринин фәалијјәтинин конкрет гијмәтләндирилмәсинә кечмәк вахты кәлиб чатмышдыр. Ахы, бизим елә бурада, Орјол вилајәтиндә көрдүкләримиз, партија тәшкилатынын һәм кәнд вә шәһәр зәһмәткешләри илә, һәм дә рәһбәр кадрларла апардығы чох бөјүк, тәмкинли ишин сајәсиндә мүмкүн олмушдур. Бу наилијјәтин бүрократик иш методларындан гәтијјәтлә имтина етмәк әсасында газанылдығындан Стројев јолдаш бурада инандырычы шәкилдә данышды.

Бах, инди гыш ајларынын кирмәси илә әлагәдар олараг өлкәнин һәр јериндә ишә јекун вурулур, о чүмләдән јени тәсәррүфатчылыг методларындан истифадә едән, ичарә подраты принсипләри әсасында ишләјән коллективләрин фәалијјәти јекунлашдырылыр. Кәләчәк үчүн планлар һазырланыр. Инди кәнддә истеһсал мүнасибәтләринин јенидән гурулмасыны гәтијјәтлә нечә ирәлиләтмәји өлкәнин һәр јериндә партија тәшкилатларынын кәнд әмәкчиләри илә бирликдә көтүр-гој етмәләри үчүн ән мүнасиб вахтдыр. Зәннимчә, партија комитәләринин вә рәһбәр кадрларымызын бу мәсәләдә мөвгеји һәлледичи әһәмијјәтә маликдир. Демәли, белә бир мөвге тутмаг вә әмәли иши буна ујғун сурәтдә гурмаг лазымдыр.

Јолдашлар, һәјатымызын биринчи дәрәчәли вачиб проблемләрини һәлл едәркән биз һазыркы вахтын хүсусијјәтләрини мүәјјән едән мәсәләләрин бүтүн комплексини диггәт мәркәзиндә сахламаға борчлујуг. Лакин биз бүтүн бунлары јахын вә узаг перспективләрлә дә дәгиг шәкилдә әлагәләндирмәлијик. Инди биз бүтүн чәмијјәт үчүн чох мүрәккәб дөврә — мәс'ул гәрарлар вә әмәли ишләр дөврүнә гәдәм гојмушуг. Биздә әсаслы ичтимаи дөнүш јарандығы шәраитдә санки ән садә вә гәтијјәтли јол — бүтүн көһнәлији бир көз гырпымында кәнара атмаг вә онун јериндә јенилији бәргәрар етмәк һеч дә һәмишә мүмкүн дејилдир. Биз һамымыз истәјирик ки, — бу да тамамилә ајдындыр — јахшылыға доғру дәјишикликләр тез һәјата кечсин, лакин һәјат чох мүрәккәбдир. Көһнәлик илә јенилик арасында мүбаризә ағрысыз кечмир, бә'зән исә мөвгеләрин кәскин шәкилдә тоггушмасы шәраитиндә кедир. Јенидәнгурманын илк илләринин ән мүһүм дәрсләриндән бири бүтүн бунлары көрмәкдән вә бу вә ја дикәр тәрәфә сәндәләмәләрә јол вермәјиб вәзијјәти реалистчәсинә гијмәтләндирмәкдән, асан јоллар ахтармаға мејл етмәмәкдән ибарәтдир. Бәли, бизим үчүн һәләлик чәтиндир. Лакин никбинлик доғуран одур ки, јенидәнгурма просеси адамларын сосиал фәаллығынын артмасы илә, јени гәрарлар ахтарышы вә илк наилијјәтләрлә мүшајиәт едилир. Бир нәзәр салын, бизим букүнкү һәјатымызын өзү танынмаз дәрәчәдә дәјишмишдир. Адамлар пассивлик, биканәлик, лагејдлик вәзијјәтиндән чыхыр, вәтәндаш мөвгеләринә гәтијјәтлә гәдәм гојурлар. Ахы, бунлар чәмијјәтдә баш верән дәрин дәјишикликләрин чох мүһүм хүсусијјәтләридир. Ахы, биз јенидәнгурмаја башлајанда үмид едирдик ки, һазырладығымыз сијасәтин һәјата кечирилмәси мәһз белә просесләрә сәбәб олсун, чәмијјәтимизи дурғунлуг, биканәлик вә лагејдлик вәзијјәтиндән чыхарсын. Бу күн биз чох марағлы бир просесин шаһидләри вә иштиракчыларыјыг — демократијанын вә ашкарлығын кенишләндији шәраитдә күтләләрин сијаси јеткинләшмәси просеси артан сүр'әтлә кедир. Адамларын сијасәтә мүнасибәти, демәк олар, көз габағында дәјишир. Јадлашма, гајғысызлыг кечмишдә галыр. Дәјишикликләрә мејл өлкәдә милјонларла адамын шәхси мәнафејинә чеврилир. Әлбәттә, белә сүр'әтли просес јекнәсәг, бир нөв биртәрәфли инкишаф едә билмәз. О, мүхтәлиф нөгтеји-нәзәрләрин, мөвгеләрин мүбаризәсиндә, дискуссијаларда, бизим һараја вә нечә кетмәли олдуғумуз барәдә, ирәлиләјишимизин мәгсәдинин нәдән ибарәт олдуғу барәдә мүбаһисәләрдә кечир. Ифратчылыг да олур.

Лакин башга бир чәһәт дә һисс едилир. Јенидәнгурма илләри бизим һамымыза һәм јени билликләр, һәм јени тәчрүбә верир, һәм дә мүдриклијимизи, мүһакимә габилијјәтимизи артырыр. Шүбһәсиз, бунлар чәмијјәтин јенидәнгурма идејалары вә вәзифәләри әтрафында сых бирләшмәсинә көмәк едәчәкдир. Бәли, биз бу күн бир чох мәсәләләри гызғын мүбаһисәләрдә мүзакирә едир, гавраjыр, кечмиши арашдырыр, бу күн вә кәләчәк һаггында дүшүнүрүк. Бу да чох әламәтдар һалдыр. Һәрчәнд бизим тә'хирәсалынмаз конкрет вәзифәләримиз вә әмәли ишләримиз чохдур, адамлар јенидәнгурма фәлсәфәсинә вә онун нечә дејәрләр, баш лајиһәсинә чох бөјүк мараг көстәрирләр. Тәсадүфи дејил ки, һазырда сосиализм һаггында, нәләрә наил олдуғумуз, нәләри јенидән гурдуғумуз һаггында, сосиализмин кәләчәк симасынын нечә олачағы, үмумијјәтлә, сосиализмә хас ме'јарларын нәдән ибарәт олдуғу һаггында мәсәлә дискуссијаларын мәркәзиндә дурур.

Игтисадијјатымызы көтүрәк. О, шүбһәсиз, истеһсал васитәләри үзәриндә ичтимаи мүлкијјәтә әсасланан, планлы тәсәррүфатын идарә едилмәсиндә чох бөјүк тәчрүбәси олан, санбаллы сосиал наилијјәтләри тә'мин едән сосиалист игтисадијјатындан ибарәтдир. Лакин онда өтән јетмиш ил әрзиндә топланмыш зиддијјәтли мејлләрин тә'сиринин нәтичәләрини дә көрмәмәк олмаз. Белә бир чәһәт дә шәксиздир ки, сосиалист игтисадијјатынын индики модели, онун сәмәрәсинин сәвијјәси сосиалистчәсинә тәсәррүфатчылыг системинин дахили имканларына, мүасир инкишаф мәрһәләсинин тәләбләринә чаваб вермир. Биз һәмин һаллары көрүрүк вә онларын нә үчүн баш вердијини билирик. Бурада ән башлыча чәһәт ондан ибарәтдир ки, мәсәлә, үмумијјәтлә, сосиализмдә дејил, бизим зәифликләримиздә, сосиализмин чох бөјүк потенсиалындан әмәлли-башлы истифадә етмәји бачармамағымыздадыр.

Биз буну баша дүшмүшүк вә инди елә һәрәкәт едирик ки, тәсәррүфат һесабы, ичарә, кооперасија васитәсилә, игтисади мүнасибәтләрин јенидән гурулмасы васитәсилә адамлары фәал саһиб кими истеһсала гајтараг, онларын амирлик-инзибати системин һөкм сүрдүјү дөврдә истеһсал васитәләриндән јадлашмасыны арадан галдыраг.

Сосиализм гурулушунун характеристикалары һаггында тәсәввүрләрин өзүндә, ән әввәл сосиал әдаләтә аид олан чәһәтләрдә јол верилмиш гүсурлар чәмијјәтимизә даһа чох зијан вурмушдур. Бу, нечә олмушдур? Биз адамларын сосиал мүдафиәсинин тә'мин едилмәсинә даһа чох фикир верирдик вә дүзкүн дә һәрәкәт едирдик. Биз бурада чох шејә наил олмушуг вә онларла һаглы олараг фәхр едирик. Лакин бу заман — инди һәјатын өзүнүн көстәрдији кими, белә етмәк лазым дејилди — сосиалист мүнасибәтләринин истеһсал чәһәтинин әһәмијјәтини лазымынча гијмәтләндирмәмиш, әмәкдә јүксәк нәтичәләрин тәшвиг олунмасыны зәифләтмишдик ки, бу да нәтичә е'тибары илә чәмијјәтдә бәрабәрчилијин, сосиал әләбахымлыг психолокијасынын көк салмасына кәтириб чыхармышды.

Маһијјәт е'тибары илә чох писдир ки, адам өзүнүн сабаһкы күнү барәдә гәтијјән нараһат олмур. Белә бир шәраитдә сосиал мүдафиә асанлыгла өзүнүн әксинә чеврилир. О, стимулу вә тәшәббүсү зәифләдир, адамын әмәјә мүнасибәтинә мәнфи тә'сир көстәрир. Бунунла әлагәдар олараг гејд етмәк истәрдим ки, елә сосиал мүдафиә һәгигәтән нәчибдир ки, адамлары даһа да јахшылашдырыр, зәһмәтсевәр едир, мадди вә мә'нәви чәһәтдән зәнкинләшдирир.

Сосиал-игтисади инкишафын мәркәзләшдирилмиш гајдада планлы идарә едилмәсинин ролу вә методлары һаггында бизим тәсәввүрләримиз тәһриф едилмишдир. Бизим практикамызда планлылыг чох вахт сәрт инзибатчылыгла әвәз едилирди. Демократик мәркәзијјәт чох вахт баш идарәләрин мүтләг һакимијјәти, өзбашына гәрарлар гәбул едилмәси, мүхтәлиф ичтимаи мәнафеләрин кифајәт гәдәр нәзәрә алынмамасы үзүндән позулурду.

Сосиалист дөвләтинин игтисади ролу һаггында деформасијаја уғрамыш, бајағылашдырылмыш бу вә башга тәсәввүрләр сосиализмдә базарын објектив ролунун узун мүддәт лазымынча гијмәтләндирилмәмәси илә сых бағлыдыр. Чохиллик тәчрүбәнин әксинә олараг планын вә базарын еһкамчылыгла бир-биринә гаршы гојулмасы һәлә дә һөкм сүрмәкдәдир. Һәјат исә көстәрир ки, базар ме'јарыны вә базара нәзарәти инкар едән планлы идарәетмә план илә тәнзимләнмәјән базарын өзү кими долғун дејилдир. План базарла зиддијјәт тәшкил етмир, базарын васитәләриндән истифадә етдикдә е'тибарлы вә јеринә јетирилмәси мүмкүн олан бир васитәјә чеврилир. Сосиализм илә капитализм арасында әсл фәргләр базары вә ја планы инкар етмәкдә дејил, ондадыр ки, һәм пландан, һәм дә базардан нечә, кимин хејринә истифадә едилир. Биз бурада һәр һансы ичтимаи формаларын, тә'сисатларын, дәјишикликләрин сосиализмә хас олан башлыча ме'јары илә гаршылашырыг. О, белә бир суала чавабдан ибарәтдир: инсан васитәдир, јохса мәгсәд?

Сосиализм һаггында Ленин тәсәввүрләринин өтән илләрдән бизә мирас галмыш ән зәрәрли шәкилдә тәһрифи мәһз бундан ибарәтдир ки, ачығыны дејәк, инсан ичтимаи инкишафын али дәјәриндән вә мәгсәдиндән кетдикчә даһа чох бу вә ја дикәр игтисади вә сосиал мәсәләләрин һәлли васитәсинә чеврилирди. Јенидәнгурманын башланмасы сајәсиндә бу гәбилдән олан ән ағыр тәһрифләр арадан галдырылса да, биз индијәдәк дејә билмәрик ки, һәмин вәзифәни там шәкилдә јеринә јетирмишик. Биз чәмијјәтин кејфијјәтчә јени һалына, сосиализмин јени симасына наил олмаг јолунда һәлә бу вәзифәни јеринә јетирмәлијик.

Инди күндәликдә сијаси системин ислаһаты мәсәләси дурур. О, садәчә олараг һакимијјәтин јенидән бөлүшдүрүлмәси, вәзифәләрин јердәјишмәси вә ләвһәләрин әвәз едилмәси демәк дејилдир. Күчлү халг һакимијјәтини тә'мин етмәк — сијаси ислаһатын башлыча мәгсәди бах, бундан ибарәтдир. Октјабрдан дәрһал сонра, Совет дөвләти гурулдуғу чағларда Владимир Илич Ленин дөвләтин гүввәсини онгат артырмаға имкан верән көзәл васитәдән — кениш халг күтләләрини өлкәнин идарә олунмасында иштирака чәлб етмәкдән тез-тез данышарды. Индики шәраитдә биз әслиндә һәмин вәзифәнин һәјата кечирилмәсинә јенидән башламышыг. Дөвләтин функсијалары вә онун фәалијјәт формалары һаггында тәсәввүрүмүзү тәһрифләрдән тәмизләмәлијик. Халгын өзүнүидарәсинин там ихтијарлы органлары олмаг е'тибары илә Советләр һаггында тәсәввүр бәрпа едилир.

Ејни заманда јени шәраитдә чәмијјәтин әсл сијаси авангарды кими партијанын ролу дәрк олунур.

Хүласә, сијаси ислаһат сечки системини, мәркәздә вә јерләрдә һакимијјәт органларыны, фәалијјәтдә метод вә үслублары, инсан һүгугларыны әһатә едир. Мәһкәмә-һүгуг ислаһаты, сосиалист һүгуги дөвләти јарадылмасы сијаси системин јенидән тәшкил едилмәсинин тәркиб һиссәси олачагдыр. Ајдын көрмәк лазымдыр ки, белә нәһәнк һәчмли вә мүрәккәб иш, нечә дејәрләр, бир отурума көрүлә билмәз. Бурада мүәјјән мәрһәләләр лабүддүр. Әлбәттә, һәгигәтән демократик, кениш нүмајәндәли мәркәзи һакимијјәт органларыны формалашдырмагдан башламаг лазым иди. Биз белә дә һәрәкәт едирик.

ССРИ Конститусијасында дәјишикликләр вә она әлавәләр һаггында Ганунун вә ССРИ халг депутатларынын сечкиләри һаггында Ганунун мәтбуатда дәрч едилмиш лајиһәләри бу күнләр чәмијјәтдә кениш мүзакирә олунур. XIX партија конфрансынын көстәришләрини һәјата кечирмәкдә чох мүһүм әмәли аддым атылмышдыр. Ганун лајиһәләри вә онларын әсасында апарылачаг сијаси ишләр ислаһатын биринчи мәрһәләсинин әсас мәзмунуну тәшкил едир.

Нојабрын ахырында ССРИ Али Совети топлашачаг, бурада үмумхалг мүзакирәсинә јекун вурулачаг вә јухарыда көстәрилән ганун лајиһәләри мүзакирә едиләчәкдир. Мәтбуатда хәбәр верилмишдир ки, 80 миндән чох рә'ј алынмышдыр, — өзү дә конкрет тәклифләр вә гејдләр ирәли сүрән вәтәндашлардан вә тәшкилатлардан, партијада, ичтимаи тәшкилатларда, әмәк коллективләриндә, сијаси клубларда, мәтбуат сәһифәләриндә кедән дискуссијаларда, мүзакирәләрдә исә милјонларла адам иштирак едир. О ки, галды мүһакимәләрин маһијјәтинә, белә дејәрдим: ганун лајиһәләри кениш бәјәнилир. Адамлар онлара XIX партија конфрансы гәрарларынын реал тәчәссүмү кими бахырлар.

Бунунла јанашы, бир чох тәнгиди гејдләр дә сөјләнилир, әмәли тәклифләр ирәли сүрүлүр. Сијаси ислаһатын индики мәрһәләсиндән кәнара чыхан тәклифләр дә аз дејилдир. Онлары, нечә дејәрләр, јаддa сахламаг вә кәләчәк үчүн диггәт мәркәзиндә гојмаг лазымдыр. Тәклифләр, гејдләр арасында еләләри дә вар ки, бунлар, мәнчә, мәгбул дејил. Анчаг, бунунла белә, тәләсмәк истәмәздим. Бу мәсәләләрлә һәм ганунверичилик мүлаһизәләри комиссијалары, һәм ССРИ Али Советинин Рәјасәт Һеј'әти, һәм дә ССРИ Али Советинин өзү мәшғул олачаглар. Үмид едирәм ки, биз бирликдә, демократик јолла оптимал үсуллар тапачағыг.

Бир нечә кәлмә сијаси ислаһатын нөвбәти мәрһәләсинин мәзмунунун нечә тәсәввүр олундуғу барәдә. Јерли өзүнүидарә һаггында ганун һазырланмасы бу мәрһәләдә диггәт мәркәзиндә дурачагдыр; һәмин ганун Советләрин фәалијјәти үчүн мөһкәм мадди бүнөврә јаратмалыдыр. Республика вә иттифаг табели мүәссисәләрдән јерли һакимијјәт органларынын бүдчәсинә ајырмаларын пајы нә гәдәр олмалыдыр? Јерли тәсәррүфат һесабы нә демәкдир? Һазырда бу вә бир чох башга мәсәләләр алимләрин, мүтәхәссисләрин, совет вә партија ишчиләринин, һөкумәт идарәләри ишчиләринин иштиракы илә мүзакирә олунур. Көрүнүр, бу ганун о гәдәр вачибдир ки, ону үмумхалг мүзакирәсинә вермәк лазым кәләчәкдир.

ССР Иттифагы илә мүттәфиг республикалар арасында мүнасибәтләрин тәкмилләшдирилмәси, ујғунлашдырылмасы ислаһатын икинчи мәрһәләси чәрчивәсиндә хүсуси јер тутмалыдыр. Һамымыз јахшы баша дүшүрүк — бу, нәинки игтисади, һәм дә сијаси мәсәләдир. Һәмин мәсәлә милләтләрарасы мүнасибәтләр кими мүһүм вә инчә бир саһә илә бағлыдыр. XIX конфрансда бу барәдә мүвафиг гәтнамә гәбул едилмишдир. Лакин бу, анчаг башланғычдыр. Чохмилләтли дөвләтимизин һәјатынын бу мүһүм саһәсинә аид проблемләрин бүтүн комплексини әсаслы сурәтдә вә дәриндән ајырд етмәк лазымдыр. Үмидварыг ки, Ленин консепсијасы әсасында, республикаларын партија вә дөвләт органларынын, алимләрин, мүтәхәссисләрин, ичтимаијјәтин кениш даирәләринин фәал јарадычы иштиракы илә ССРИ-дә милләтләрарасы мүнасибәтләрин даһа да инкишаф етдирилмәси мәсәләләринин һәллинин сәмәрәли, дүшүнүлмүш програмы һазырланачагдыр. Сијаси Бүро, ССРИ Али Советинин Рәјасәт Һеј'әти, Совет һөкумәти бүтүн бу мәсәләләри даим диггәт мәркәзиндә сахлајырлар.

Билдијиниз кими, бу јахынларда Сов.ИКП МК гәрар гәбул етмишдир вә һәмин гәрарда милләтләрарасы мүнасибәтләрә даир МК пленумуна һазырлыгла әлагәдар бир сыра тәдбирләр һәјата кечирмәк нәзәрдә тутулмушдур. Мәсәлән, габагчадан — ики ај әввәл бу мәсәлә үзрә МК-нын тезисләрини һазырлајыб дәрч етмәк күман олунур. Хүласә, јолдашлар, јенидәнгурма, сијаси системин ислаһаты милләтләрарасы мүнасибәтләрә аид мәсәләләрин даһа дәриндән вә әсаслы сурәтдә нәзәрдән кечирилмәси үчүн һәр чүр имканлар јарадыр. Одур ки, биз бунунла билавасит мәшғул олачаг ССРИ халг депутатларынын гаршыдакы гурултајына, јени формасијалы Али Советә, Милләтләр Советинә бөјүк үмидләр бәсләјирик. Мадам ки, јенидәнгурма милләтләрарасы мүнасибәтләрә аид һәр чүр мәсәләләрин нәзәрдән кечирилмәси вә һәлл едилмәси үчүн демократик тә'сисатлар јарадыр, демәли, инди бу мүнасибәтләри сүн'и сурәтдә кәркинләшдирмәјә јол вермәмәк олдугча вачибдир. Шәраити анчаг кәркинләшдирә билән, вәзијјәти анчаг кәскинләшдирә билән дүшүнүлмәмиш вә тәләм-тәләсик мүһакимәләрә вә һәрәкәтләрә јол вермәмәк олдугча вачибдир. Она көрә белә дејирәм ки, сон вахтлар биз бу нөв фактларла гаршылашмалы олуруг. Ачыг дејәк, елә адамлар вар ки, онлар милләтчилик мөвгеләриндән фәалијјәт көстәрир, милләтләрарасы чәкишмәләр төрәдир, ССРИ халгларынын достлуғу кими ән мүгәддәс наилијјәти сарсытмаға чалышырлар.

Бәли, ашкарлыг, демократикләшдирмә шәраити милләтләрарасы мүнасибәтләрдә дә бир чох проблемләри үзә чыхармышдыр. Һәмин проблемләр реал сурәтдә мөвчуддур, үстәлик, инди онларын бир чоху көһнәлмиш характер кәсб етмишдир. Бу мүнасибәтлә нә демәк истәјирәм? Јенидәнгурма, сијаси ислаһат, демократикләшдирмә вә ашкарлыг чәрчивәсиндә биз кәрәк милләтләрарасы мүнасибәтләрин даһа да инкишаф етдирилмәси мәсәләләрини јолуна гојмаг тәклифләрини кениш мүзакирә едәк, чох диггәтлә нәзәрдән кечирәк вә бирликдә һазырлајаг. Биз бу јола гәдәм гојмушуг, гәти сурәтдә бу јолла кедирик вә кедәчәјик. Анчаг, бунунла бирликдә ачыг-ајдын демәк лазымдыр ки, биз бу мәсәләләри сүн'и сурәтдә кәскинләшдирмәк, ултиматум руһлу тәләбләрлә чыхыш етмәк чәһдләрини гәтијјәтлә писләјирик. Бејнәлмиләлчилик идеолокијамызла, сосиализм принсипләри илә дабан-дабана зидд олан мөвчуд проблемләрин бу чүр һәллини бизә зорла гәбул етдирмәк үчүн көстәрилән һәр чүр чәһдләри бирликдә рәдд етмәлијик. Биз вәзијјәти кәскинләшдирмирик, мөһкәм әминик ки, бүтүн мүттәфиг республикаларын фәһлә синфи, кәндлиләри, зијалылары өзләринин кәләчәјини Советләр өлкәсини инкишаф етдирмәк, гардашлыг иттифагымызы мөһкәмләтмәк јолларында көрүрләр. **(Алгышлар).**

Халгларымызын шүурунда һәмишә чанлы бејнәлмиләлчилик идејасы бу күн јенидәнгурма шәраитиндә хүсуси мә'на кәсб едир. Ахы биз демократикләшдирмә, ашкарлыг јолуна, өз һәјатымызы јениләшдирмәк јолуна гәдәм гојмушуг. Јенидәнгурма бүтүн халгларымызын бөјүк, үмуми тәдбиридир. Онун нәтичәләри дә һәр биримизин хејринә олачагдыр. Инди демократија шәраитиндә сөзләр вә һәрәкәтләр үчүн јүксәк мәс'улијјәт тәләб олунур, үмуми мәнафеләрә, бизим сечдијимиз сосиализм јолуна ујғун кәлән гәрарлар ахтармаға вә тапмаға чалышмаг лазымдыр. Биз ајдын көрмәлијик ки, јенидәнгурма шәраитиндә демократик просесин нормал шәкилдә кенишләнмәсинә мане олан вә бүтүн үмумхалг ишимизә зијан вуран милләтчилик тәмајүллү сијаси екстремизм хүсусилә дөзүлмәз вә тәһлүкәлидир. **(Алгышлар).**

Тәкрар едирәм, һәр чүр проблемләр, о чүмләдән милли проблемләр ола биләр вә онлар јенидәнгурманын кәләчәк инкишафы кедишиндә өз һәллини тапачагдыр. Кәлин, бүтүн бу проблемләр үзәриндә әл-әлә вериб бирликдә ишләјәк. **(Алгышлар).**

Јолдашлар! Јенидәнгурма бејнәлхалг ишләрә бизим мүнасибәтимизи јени тәрздә мүәјјән етмәјә, ону мүасир дүнјанын реаллыгларына ујғунлашдырмаға имкан јаратмышдыр. О, совет харичи сијасәтинә тәкан вермиш, һәмин сијасәти јени идејаларла зәнкинләшдирмишдир. Бизим бејнәлхалг фәалијјәтимиз динамизм кәсб етмишдир, сијаси чәһәтдән даһа чәсарәтли, даһа реалист вә демәли, даһа сәмәрәли олмушдур. Ифрата вармадан демәк олар ки, Совет Иттифагынын ачыг вә әмәли мөвгеји бејнәлхалг иглимин дәјишмәсинә көмәк етмишдир. Өтән үч ил јарым әрзиндә дүнја мигјасында нәзәрәчарпачаг ирәлиләјишләр баш вермишдир вә онлар јахшылыға доғру дәјишикликләр олачағына үмид бәсләмәјә имкан верир. Тәбиидир ки, бејнәлхалг вәзијјәтин сағламлашдырылмасы јолу илә ирәлиләјиш, еләчә дә јени тәфәккүрүмүзүн нүфузу бир чох чәһәтдән бәлкә дә һәлледичи дәрәчәдә јенидәнгурманын мүвәффәгијјәтләриндән, јә'ни сизинлә бизим ишимиздән асылыдыр. Бунунла бирликдә, бәшәријјәтин гаршысына чыхан мәсәләләрин һәллиндә бизим иштиракымызы тә'мин едән харичи сијасәт ејни заманда бизим дахили вәзифәләримизи — јенидәнгурма вәзифәләрини јеринә јетирмәјә билавасит хидмәт едир.

Дүнјада сивилизасијалы, нормал мүнасибәтләр сәвијјәсинә чыхмаг бизә бејнәлхалг әмәк бөлкүсүндә, тәсәррүфат вә идарәетмә фәалијјәти тәчрүбәсинин мүбадиләсиндә даһа јахындан иштирак етмәјә имкан верир. Гаршылыглы фајда әсасында дүнја елми-техники тәрәггисинә әсаслы сурәтдә гошулмаг имканы верир. Биз харичи сијасәт истигамәтиндә сә'јләримизи бундан сонра да јени сијаси тәфәккүр руһунда артырмаг вә әмәли сурәтдә фәалијјәт көстәрмәк нијјәтиндәјик. Мүасир дүнјанын ән вачиб проблемләринин сәмәрәли һәлли үчүн јоллар ахтармаг, бејнәлхалг мүнасибәтләри сағламлашдырмаг мәсәләләри сон ики ајда сосиализм вә капиталист өлкәләринин дөвләт хадимләри илә мәним вә рәһбәрлијин дикәр үзвләринин апардығы данышыгларын вә сөһбәтләрин мөвзусу олмушдур. Биз Краснојарскда јени, чох әтрафлы тәклифләр ирәли сүрмүшүк. Бу күнләрдә Һиндистана сәфәр олачаг вә һәмин сәфәр заманы бејнәлхалг ишләрдә чох бөјүк рол ојнајан бу бөјүк өлкәнин рәһбәрлији илә мүһүм данышыглар апарылачагдыр. Декабрда Кубаја вә Бөјүк Британијаја сәфәр планлашдырылмышдыр. Бундан габаг исә мән Нју-Јоркда, БМТ Баш Мәчлисинин сессијасында чыхыш едиб, дүнја инкишафынын чох мүһүм проблемләри барәсиндә бахышларымызы шәрһ етмәк фикриндәјәм. Гаршыда хејли иш дурур. Одур ки, биз бејнәлхалг мүнасибәтләри сағламлашдырмаг вә дүнјада тәһлүкәсизлији мөһкәмләтмәк үчүн бундан сонра да фәалијјәт көстәрмәк, сосиализм өлкәләри илә, бүтүн халгларла вә һөкумәтләрлә фәал әмәкдашлыг етмәк нијјәтиндәјик.

Ахырда даһа бир мүлаһизә. Чохлары инди бу вә ја башга шәкилдә сорушурлар: өлкәдә јенидәнгурма кедишиндә көрүлән ишләр нә дәрәчәдә мөһкәмдир? Просесин илишиб дајаначағы вә ја һәтта кери гајыдачағы кими тәһлүкә јохдурму? Бурада нә демәк олар? Јенидәнгурманын кимләр тәрәфиндәнсә һазыр шәкилдә тәгдим едилмиш вә нотариусда тәсдиг олунмуш тә'минатлары јохдур вә ола да билмәз. Реал тә'минатлар һәр күн вә һәр саат халгын өзү тәрәфиндән, үмуми әмәјимизлә јарадылыр. Инди јенидәнгурма өз инкишафынын елә бир мәрһәләсинә гәдәм гојмушдур ки, дөврүн ишләрлә мәһз әмәли долғунлуғу бүтүн планларымызын, програмларымызын вә тәшәббүсләримизин сәмәрәлилијинин һәлледичи амилинә чеврилир. Буна көрә дә партија тәшкилатларынын үмдә вәзифәси јенидәнгурма уғрунда бу үмумхалг һәрәкатына башчылыг етмәк, чәмијјәтин сијаси авангарды олмагдыр! Бу ишдә сизин һамыныза мүвәффәгијјәт арзулајырам.

Ахырда Сов.ИКП МК адындан, сизин һамынызын, Орјолдакы бу көрүшүн иштиракчылары адындан мән бу көрүшүн уғурлу, фајдалы, сәмәрәли кечмәсини тә'мин етдикләринә көрә ев саһибләринә миннәтдарлыг сөзләри демәк истәјирәм. Мәнә елә кәлир ки, бу көрүш өлкәнин бүтүн рекионларында давам едәчәкдир, чүнки бурада халга, өлкәјә гајғы илә, Әрзаг програмы кими мүһүм истигамәтдә дә јенидәнгурманын даһа мүвәффәгијјәтлә ирәлиләмәси вә бәһрәләр вермәси гајғысы илә ашыланмыш сөһбәт кетмишдир.

Биз Орјол торпағындан бурада јашајан адамларын инсани үнсијјәтиндән, гонагпәрвәрлијиндән, сәмимилијиндән дәрин тәәссуратла ајрылырыг. Ичазә верин, өлкәнин бүтүн рекионларынын, республикаларынын, мәркәзин нүмајәндәләри адындан Орјол вилајәтинин бүтүн зәһмәткешләринә сәмими дуғуларымызы вә бөјүк рәғбәтимизи билдирим, гәдәм гојдуглары вә гәти аддымларла ирәлиләдикләри јолда онлара мүвәффәгијјәтләр арзулајым. **(Алгышлар).**

ӘМӘК СЕМЕСТРИНИН ДӘРСЛӘРИ

НӨВБӘТИ МӨВСҮМӘ ИНДИДӘН ҺАЗЫРЛАШМАЛЫЈЫГ

Артыг ики ајдыр ки, јај әмәк семестри баша чатмышдыр. Онун тәләбә дүнјасына вурдуғу әлван нахышлар исә әбәдидир. Әмәк семестринин зәнкин тәәссүратлары узун мүддәт кәнҹләрин хатириндән силинмәјәчәк. Амма унудулмаз анларла јанашы, мүәјјән сәбәбләр үзүндән тәләбәләрин кефини позан, онлары руһдан салан күнләр дә олмушдур. Азәрбајҹан ЛККИ МК бүросунун ичласында бу һагда сөһбәт кетмишдир. Әмәкдашымыз республика тәләбә дәстәләри командиринин муавини Илгар Аббасова көрүшүб тәләбә јајынын јекунлары барәдә мә'лумат вермәји хаһиш етмишдир. О демишдир:

—Бу илки әмәк семестри тәләбә дәстәләринин гаршысында дуран чидди проблемләрин үзә чыхармасында, һабелә республика тәләбә дәстәләринин тәсәррүфат һесабы вә өзүнүмалијјәләшдирмә јолуна кечирилмәси ишиндә мүһүм бир дөвр олмушдур.

Чари илдә республиканын 236 тәләбә дәстәсинин тәркибиндә 8.884 нәфәр «дөјүшчү» чалышмышдыр. Онларын бөјүк бир һиссәси — 4.511 нәфәри өлкәнин мүһүм тикинти објектләриндә —Түмен, Архангелск, Калинин, Смоленск, Мокилјов, Псков вилајәтләриндә, Мордва вә Бурјатија мухтар республикаларында, һабелә Краснодар дијарында, Волгоград вә Липетск вилајәтләриндә 18,3 милјон манатлыг иш көрмүшләр. Республика дахилиндә исә бу рәгәм 8,5 милјон маната чатыр.

Азәрбајҹанда фәалијјәт көстәрән тәләбә дәстәләринин әсас гүввәси мәдәни-мәишәт објектләринин тикинтисиндә чәмләшмишдир. «Дөјүшчү»ләрин күчү илә 13 јашајыш еви вә ушаг бағчасы, 7 кәнд мәктәби вә клуб инша едилмишдир.

Аз.ИМИ-нин, Н. Нәриманов адына АТИ-нин, М. Әзизбәјов адына Аз.НКИ-нин, Ағдаш, Сабирабад вә Ағдам кәнд тәсәррүфаты техникумларынын тәләбәләри исә јај әмәк семестриндә али мәктәб биналарынын тикинтисиндә чалышараг 303,5 мин манатлыг иш көрмүшләр. Педагожи али мәктәбләрин 800-дән чох тәләбәси педагожи тәләбә дәстәләринин тәркибиндә үчүнчү семестри пионер дүшәркәләриндә кечирмишләр.

Үмумијјәтлә, бу ил даһа чох тәләбә дәстәси али мәктәбдә тәһсил алдығы ихтисас үзрә комплектләшдирилмишдир. Ихтисаслашдырылмыш иншаат, тибб, тичарәт, педагожи, кәнд тәсәррүфаты дәстәләриндә, вагон бәләдчиләри вә рабитәчиләр дәстәләринин тәркибиндә 2,282 нәфәр оғлан вә гыз чалышмышдыр.

Өз сыраларында 470 нәфәр бирләшдирән тәләбә елми-истеһсалат дәстәләринин «дөјүшчү»ләри исә елми-тәдгигат вә јарадычылыгла мәшғул олмушлар. Бу саһәдә М. Әзизбәјов адына Аз.НКИ-дә, Ч. Илдырым адына Аз.ПИ-дә, С. М. Киров адына АДУ-да вә Аз.ИМИ-дә јарадылмыш дәстәләр хүсусилә јахшы ишләмишләр.

Һәмишә олдуғу кими, јенә дә тәләбәләр валидејн һимајәсиндән мәһрум олан ушаглары јаддан чыхармамышлар. Һәр бир тәләбә дәстәләриндә зәрбәчи әмәк күнләри кечирилмиш, әлдә олунан 28 мин манат пул вәсаити Бакы шәһәриндәки ушаг евләринин вә интернат мәктәбләрин мадди-техники базасынын даһа да мөһкәмләнмәсинә хәрчләнмишдир. Сумгајыт Кимја-Технолокија Техникумунун «Технолог» -тәләбә дәстәсинин «дөјүшчү»ләри даһа бөјүк вәтәндашлыг вә һуманизм нүмунәси көстәрмиш, өз әмәк һагларындан 9 мин манат ајыраараг ону Сумгајытдакы интернат мәктәбинә автомашын алмагдан өтрү В. И. Ленин адына ушаг фондуна кечирмишләр. Бу һагда бир нүмунә. Н. Нәриманов адына АТИ-нин «Көрпү» тәләбә дәстәсинин «дөјүшчү»ләри газандыглары пулун 4 мин манатыны Бакы сүдәмәр көрпәләр евинин еһтијачлары үчүн хәрчләмишләр. Н. Вознесенски адына Ленинград Малијјә-Игтисад Институту Бакы филиалынын «Програмчы», М. Әзизбәјов адына Аз.НКИ-нин «Игтисадчы» вә «Електромеханик» тәләбә дәстәләринин дә бу саһәдәки хејирхаһ иши тәгдирәлајигдир.

Республикамызын јүзләрчә тәләбәси үчүнчү семестри өлкәмизин һүдудларындан кәнарда кечирмишләр. АДР-дә вә ЧССР-дә исә Азәрбајҹана уч дәстә ишләмәјә кәлмишдир. Бүтөвлүкдә чари әмәк семестри республикамызын тәләбә дәстәләринин тәркибиндә 19 харичи өлкәдән 125 кәнч чалышмышдыр. Бу дәстәләрин фәалијјәти дәфәләрлә радио вә телевизијада, республика гәзетләриндә, «Комсомолская правда»нын сәһифәләриндә ишыгландырылмышдыр.

Бүтүн бунларла јанашы, чари илин јај әмәк семестринин тәһлили көстәрир ки, һәлә дә дәстәләрин тәшкилинә вә фәалијјәтинә нөгсанлара јол верилир. Әсас нөгсанлардан бири будур ки, бир сыра али мәктәбләрин ректорлугу вә комсомол комитәләри илдән-илә тәләбә дәстәләринин үзвләринин сајыны азалдыр. Һеч дә һәр бир тәләбә тәһсил мүддәтиндә әмәк чәбһәси мәктәбиндән кечмир. Бу, хүсусилә АТИ-јә, АДБТИ-јә, Аз.НКИ-нин Сумгајыт филиалына, бир чох техникумлара аиддир. Онлар тәһсил алан тәләбәләрин кениш имканларындан чүз'и истифадә едирдиләр. Тәһлил көстәрир ки, Н. Нәриманов адына АТИ-дә вә С. М. Киров адына АДУ-да јај тә'тилинә 2 мин нәфәрдән чох тәләбә чыхыр, лакин онлардан әмәк семестриндә чәми 700 нәфәр иштирак едир ки, бу да күндүз шө'бәсиндә охујанларын чәми 9,5 фаизидир.

Тәләбә дәстәләринин фәалијјәтинин мүвәффәгијјәти хејли дәрәчәдә онларын рәһбәрләринин дүзкүн сечилмәсиндән вә јерләшдирилмәсиндән асылыдыр. Бунунла белә, Аз.НКИ-нин, АДБТИ-нин, Бакы план-игтисад, бәдән тәрбијәси техникумларынын, бир сыра кәнд тәсәррүфаты техникумларынын комсомол комитәләри бу ваҹиб ишә биканә јанашырлар. Артыг бир нечә илдир ки, В. И. Ленин адына АПИ-дә, М. Әзизбәјов адына Аз.НКИ-дә, С. М. Киров адына АДБТИ-дә вә бир сыра дикәр али вә орта ихтисас мәктәбләриндә тәләбә дәстәләринә рәһбәр сечәркән онларын тәшәббүскарлығы, јарадычылығы, тәләбәләр арасындакы нүфузу нәзәрә алынмыр. Мәсәлән, АДБТИ-нин Мордва МССР-дә чалышмыш «Идман» дәстәсинин командири, институтун мүәллими Р. Гафаров өз вәзифәсинин өһдәсиндән лајигинчә кәлә билмәмиш, нәтичәдә дәстәнин 12 нәфәр «дөјүшчү»сү комиссарла бирликдә дислокасија јериндән чыхыб кетмишдир. Онларын бир гисми «Мәш'әл» дәстәсинин тәркибиндә әмәк семестрини давам етдирмиш, бир гисми исә үмумијјәтлә ишләмәкдән бојун гачырмышдыр. Бакы Политехник Техникумунун мүәллими, «Бабәк» дәстәсинин командири Р. Кәримов Шамахы шәһәриндә ишләмәк барәдә мүгавилә бағлајандан сонра «дөјүшчү»ләрин вә онлары гәбул едән тәшкилатын јај әмәк семестринә һазырлығынын кедишини изләмәмиш, нәтичәдә дәстә ишә башлајан кими өзбашыналыг јаранмыш вә о өзү чәми ики күн сонра рәһбәрликдән кәнар едилмишдир.

Башга бир мәсәлә барәдә. Бир сыра али мәктәбләрин мүдириијјәти вә комсомол комитәси тәләбә дәстәләриндә ичтимаи-сијаси ишләрин тәшкилинә бармагарасы бахыр. Чари мөвсүмдә В. И. Ленин адына АПИ-нин Н. Нәриманов адына, Минкәчевир Политехник Техникумунун «Кәнчлик», Бакы Политехник Техникумунун «Низами» вә «Политехник», Ленинград Малијјә-Игтисад Институту Бакы филиалынын «Достлуг» дәстәләриндә интизам тез-тез позулмуш, әмәјә гејри-шүурлу мүнасибәт һаллары баш вермишдир. Бир сыра дәстәләрдә зәрбәчи әмәк күнләринин кечирилмәси формал характер дашымышдыр. Аз.НКИ-нин «Игтисадчы», Аз.ИМИ-нин «Иншаатчы» вә Р. Мәммәдов адына дәстәләринин «дөјүшчү»ләри зәрбәчи әмәк күнләриндә әлдә етдикләри вәсаити мүвафиг фондлара кечирмәкдән бојун гачырмышлар. Мордва МССР-дә ишләјән «Логман», «Һиппократ» (АТИ), «Араз» (АДУ), «Хәзәр», «Гафгаз», «Достлуг» (Аз.ИМИ), еләчә дә Аз.ПИ-нин бүтүн дәстәләри мүхтәлиф фондлара бир «дөјүшчү»нүн орта күндәлик әмәк һаггынын мигдарындан да аз пул кечирмишләр. Бунлар адлары чәкилән али мәктәбләрин комсомол комитәләринин зәиф ишинин нәтичәсидир. АДУ-нун, Аз.ПИ-нин, Аз.ИМИ-нин, Ленинград Малијјә-Игтисад Институту Бакы филиалынын комсомол комитәләри исә харичи тәләбәләрин күчүндән јај әмәк семестриндә лазымынча истифадә едә билмәмишләр.

Дәстәләрдә техники тәһлүкәсизлик вә әмәјин мүһафизәси гајдаларына риајәт олунмур. Бакынын бир сыра техникумларында вә рајонларындакы кәнд тәсәррүфаты техникумларында бу саһәдә вәзијјәт хүсусилә ачыначаглыдыр.

Сон илләр республика дахилиндә чалышан тәләбә дәстәләринин ишиндә ағыр нәтичәләрә кәтириб чыхармыш бәдбәхт һадисә һаллары гејдә алынмајыб. Бунунла белә, нәзарәтсизлик вә интизамсызлыг үзүбатындан чари мөвсүмдә республикадан узагларда ики белә һадисә баш вериб. Аз.НКИ-нин «Игтисадчы» дәстәсинин дөјүшчүсү, икинчи курс тәләбәси Маһмуд Мәммәдов Түмен вилајәтинин Нижневартовск шәһәриндә суда батмышдыр. Бакы Енеркетика Техникумунун тәләбәси Земфира Мәммәдова јол нәглијјат һадисәси нәтичәсиндә Краснодар дијарында һәлак олмушдур.

Нәһајәт, бир сыра али мәктәбләрдә чари әмәк семестринин јекунлары һәлә индијәдәк педагожи шура ичласларында мүзакирә олунмамыш, тәләбә дәстәләри һәрәкатынын инкишафына даир конкрет тәдбирләр көрүлмәмишдир.

Азәрбајҹан ССР Халг Тәһсили Назирлијинин али вә орта ихтисас мәктәбләри идарәсинин, һабелә бир сыра институтларын рәһбәрлији бу ишә лагејд мүнасибәт бәсләјирләр. Онлар мөвсүм әрзиндә бир дәфә дә олсун тәләбә иншаат дәстәләринин «дөјүшчү»ләри илә көрүшүб сөһбәт етмәмишләр.

Әмәк семестри бизи мүвәггәти тәрк едиб. Бир нечә ајдан сонра јенидән нөвбәти тәләбә јајы гапыны дөјәчәк. Тәләбә дәстәләри һәрәкатында хошакәлмәз һалларын тәкрар олунмамасы үчүн индидән чидди фикирләшиб, мүһүм тәдбирләр көрмәк лазымдыр. Әкәр бурахылмыш сәһвләрдән нәтичә чыхармасаг, тәләбәләр јенә дә чәтинликләр үзүндән әзијјәт чәкәчәкләр. Јенидәнгурма вә ашкарлыг дөврүндә исә буна гәтијјән јол вермәк олмаз.

Сөһбәти јазды:
А. ЗЕЈНАЛОВ.

ДИГГӘТ, МАРАГЛЫ ТӘКЛИФ

ҺӘР ТӘЛӘБӘ

ӘН АЗЫ БИР ДӘФӘ ЈАЈ ӘМӘК СЕМЕСТРИНДӘ ИШТИРАК ЕТМӘЈИ МӘ'НӘВИ БОРЧА ЧЕВИРМӘЛИДИР

Амма ачыг демәк лазымдыр, кәнчләр әмәк семестриндә көнүлсүз иштирак едирләр. Бу да сәбәбсиз дејил. Әмәк семестринин иштиракчылары мадди вә мә'нәви чәһәтдән һәвәсләндирилмир. Хүсусилә республикамызда бу мәсәлә чидди нараһатлыг доғурур. Сифаришчи тәшкилатлар тәләбәләрин әмәјинин нормал тәшкилинә лагејд јанашырлар. Онларын истираһәти пис тәшкил олунур, ишләдикләринин мүгабилиндә әмәк һаггы ала билмирләр.

Башга бир сәбәб исә көнүллүлүк принсипидир. Вә нијә кизләдәк, бә'зиләри буну әлдә бајраг едәрәк әмәк семестринә кетмәкдән бојун гачырырлар, онлара ирад тутанда исә: «Мадам ки, дәстәләр көнүллүлүк принсипи әсасында комплектләшир, онда һеч кәсин бизи данламаға ихтијары јохдур»—дејирләр.

Доғрудур. Амма онлар чох көзәл билирләр ки, инди халг тәсәррүфатымызын мүхтәлиф саһәләриндә ишләк әлләрә чидди еһтијач вар. Кәндимизин симасы јаман күндәдир. Бәрпа ишләринә көмәк лазымдыр... Тәәссүф ки, чәмијјәтдән даһа чох гопартмаға мејл едәнләр, онларын көмәјинә нә гәдәр бөјүк еһтијач олдуғуну лазымынча гијмәтләндирмирләр. Тәәссүф доғуран бир дә будур ки, беләләринин арасында дәрс ә'лачылары да вар, комсомол фәаллары да. Бир балача сөз-сөһбәт олан кими дәрһал ортаја мүхтәлиф бәһанәләр чыхыр, вәтәнпәрвәрлик тәшәббүсүндән кәнарда галанларын мүдафиәчиләри пејда олур. Чох вахт көнүллүлүк принсипи биз комсомол ишчиләринин дә көзүндән пәрдә асыр, әһатәмиздәки мә'нән касыб адамлары көрмүрүк, көрсәк дә онлара әһәмијјәт вермирик. Үстәлик өзүмүз өзүмүзә бәраәт газандырырыг: «Истәмир, өз ишидир, бизә нә». Вәссалам. Тезликлә һәмин тәләбәни унудурут, башымыз күндәлик ишләрә гарышыр. Амма кәлин мүсбәт чавабы мәһз биздән асылы олан бир суал әтрафында фикирләшәк: зәһмәтдән гачан, әзијјәтә гатлашмаг истәмәјән кәнч кәләчәкдә мөһкәм ирадәли, бүтөв характерли, әсл вәтәнпәрвәр ола биләрми? Ағлым кәсмир. Демәјим одур ки, беләләрини, үмумијјәтлә, бүтүн тәләбәләри әмәк семестринә чәлб етмәк ваҹибдир. Әлбәттә, јенә дә көнүллүлүк принсипини позмадан.

Бәс, буна нечә наил олмалы? Башлыча мәсәләләрдән бири тәләбә дәстәләри јарадыларкән онлара сојуг мүнасибәтин арадан галдырылмасыдыр. Тәләбә өз әмәјинин кәрәкли олачағына, она еһтијач дујулдуғуна инанмалыдыр. Бу инам исә инзибати иш үсулу илә, мәзмунсуз тәдбирләрлә газанылмыр. Шәхси нүмунә ваҹибдир. Али мәктәб мүәллимләринин бә'зиләри исә бу инчә мәтләбә көз јумурлар, өвладларыны, гоһумларыны, достларынын балаларыны әмәк семестринин чәтинликләриндән хилас етмәјә чалышырлар. Белә психолокија башгаларына мә'нән тә'сир көстәрир.

Әмәк семестринин фәал иштиракчыларына мүнасибәтин өзү дә дәјишдирилмәлидир. Онлар нечә дејәрләр, «ортада јејиб, гырагда кәзәнләрдән» фәргләнмәлидирләр. Е'тираф едәк ки, комсомол комитәләри чох заман буна диггәт јетирмирләр. Әкәр ахтарсаныз бу зәиф чәһәти бизим комитәнин фәалијјәтиндә дә тапа биләрсиниз. Мәнә белә кәлир ки, али вә орта ихтисас мәктәбләринин рәһбәрләри әмәк семестринә, онун иштиракчыларына вә тәблиғатчыларына доғмалаша билсәләр вә бу кампанијаны «әлавә јүк» сајмасалар, истәјимизә наил ола биләрик. Бу шәртлә ки, тәләбә дәстәләринин сифаришчиләри дә ишә үрәклә, мәс'улијјәтлә јанашсынлар. Јалныз бундан сонра, тәләбәләрин һамысыны һеч олмаса, тәһсил мүддәтиндә бир дәфә әмәк семестриндә иштиракыны тә'мин етмәк мүмкүндүр. Тәләбә әмәји Бакынын да, һәр гарышы бизә гызылдан гијмәтли олан Гарабағымызын да сосиал-игтисади тәрәггиси үчүн кәрәклидир. Шушанын сығала еһтијачы вар. Хочалы кәнди абадлашдырылмалыдыр. Һеч биримиз бу ишдән кәнарда галмамалы, күнү бу күн нә иш көрәчәјимизи көтүр-гој етмәлијик.

Рауф ҺҮСЕЈНОВ,
М. Әзизбәјов адына Аз.НКИ-нин комсомол комитәсинин катиби.

ШӘХСИ НҮМУНӘ ЧОХ ВАЧИБДИР □ СОЈУГ МҮНАСИБӘТ АРАДАН ГАЛДЫРЫЛМАЛЫДЫР □ **СИФАРИШЧИЛӘР ДӘ ИШӘ КӘРӘК ДИГГӘТЛӘ ЈАНАШСЫНЛАР** □ ХОШАКӘЛМӘЗ ҺАЛЛАРЫН ТӘКРАР ЕДИЛМӘМӘСИ ҮЧҮН □ **ӘН БӨЈҮК МҮКАФАТЫМ МӘНӘ КӨСТӘРИЛӘН Е'ТИБАРДЫР.**

«АЈНУР»

Н. Вознесенски адына Ленинград Малијјә-Игтисад Институту Бакы филиалынын тичарәтин игтисадијјаты факүлтәсиндә јарадылмыш дәстә белә адланырды. 30 нәфәр тәләбә Шамахы рајонунда 60 мәнзилли јашајыш евинин тикинтисиндә ишләмишдир. «Ајнур»ун үзвләри һәмин мүддәт әрзиндә 45 мин манатлыг иш көрмүш, һәмчинин шәнбә күнләри Нәсими адына колхозун әразисиндә от јығымында вә бир чох тәсәррүфат ишләриндә дә иштирак етмишләр. Асудә вахтларда Шамахыдакы гочалар вә әлилләр евиндә имәчилик кечирмәк, шикәст адамлара көмәклик көстәрмәк дә дәстәнин иш планына дахил иди.

«Ајнур»ун командири Мүбариз Гурбанов сөһбәт заманы деди:

— Нәдәнсә, бизим тәләбәләрин ады чәкиләндә чохлары додаг бүзүр. Амма наһаг јерә. Инди биздә «һазырын назири» оланлара јер јохдур. Биликли вә әмәксевәр тәләбәләримизин сајы чохалмышдыр. Дәстәмиз дә беләләриндән тәшкил олунмушду. Бах буна көрә дә јај әмәк семестриндә јорулмадыг. Јахшы ишләдик. Истираһәтдән дә зөвг алдыг. Сабирин евмузејинә, Дирибаба түрбәсинә, Чүмә мәсчидинә кетдик, Једди күнбәз, Пиргулу, Чухурјурд кими гәдим тарихә малик јерләри зијарәт етдик.

Дәстәмизин севимлиси Алтај Садыговун ше'рләри дузлу-мәзәли јуморлары һамымыза хош овгат бәхш едирди.

Әлбәттә, чәтинлијимиз дә олду (бунсуз өтүшмәк олмур). Иншаат материаллары објектә вахтлы-вахтында кәтирилмирди. Үмумијјәтлә, тәләбә дәстәләринин тәчһизат мәсәләси республикамызда јарытмаз тәшкил олунур. Бунун учбатындан кәнчләр иншаат објектләриндә вар гүввә илә ишләјә билмирләр. Јери кәлмишкән ону да дејим ки, дәстәјә командири «дөјүшчү»ләрин өзләринин сечмәси даһа мәгсәдәујғундур. Дикәр тәрәфдән, дәстәјә «дөјүшчү» сечәркән комајдирә дә там мүстәгиллик вермәк ваҹиб шәртдир.

Мәммәдәли САДЫГОВ.

ТӘБРИК ЕДИРИК!

ИНАМ

Хәбәр верилдији кими Ленин комсомолунун 70 иллик јубилеји әрәфәсиндә кәнчләрин коммунист тәрбијәси саһәсиндә бөјүк иш апардыгларына, әмәкдә, тәһсилдә вә ичтимаи ишдә фәргләндикләринә көрә республика комсомол ишчиләринин вә фәалларынын вә комсомол ветеранларынын бир групу Азәрбајҹан ССР Али Совети Рәјасәт Һеј'әтинин Фәхри фәрманы илә тәлтиф едилмишдир. Онларын арасында Азәрбајҹан Иншаат Мүһәндисләри Институтунун тәләбәси Илдырым Бабајев вә Н. Нәриманов адына Азәрбајҹан Дөвләт Тибб Институтунун тәләбәси Светлана Таһирова да вардыр. Кәнчләр бу јүксәк мүкафата тәләбә дәстәләри һәрәкатынын даһа да инкишаф етдирилмәси саһәсиндә апардыглары мәһсулдар ишә көрә лајиг көрүлүбләр. Ашағыда охујачағыныз јазы Илдырым Бабајев һаггындадыр.

...8—9 јашы анчаг олардды. Һәјәтдәки тахта кәсикләрини вә хырда дашлары бир јерә јығыб ишә башлады. Хәјалында јаратдығы еви гурашдырмаға башы о гәдәр гарышмышды ки, атасынын бајагдан бәри дајаныб она фикир вердијиндән хәбәр тутмамышды. «Евчик» һазыр оланда атасы јахын кәлди. Оғлунун «тикдији бина»ја марагла бахыб:—Әһсән,—деди. Сонра зарафатла:

—Белә кетсә, иншаатчы олуб пешәми әлимдән аларсан ки,—дејиб ата севинчини кизләдә билмәмишди...

Илләр өтдү вә заман Идрис кишинин вахтилә зарафатла дедији сөзләри һәгигәтә чевирди. Оғлу Илдырым Гасым Исмајылов рајонундакы Гызылһачылы кәнд орта мәктәбини битириб, Азәрбајҹан Иншаат Мүһәндисләри Институтунун иншаат факүлтәсинә гәбул олунду.

—Нәдәнсә, ушаглыг хатирәләри ичәрисиндә һәмин епизод јадыма даһа тез-тез дүшүр. Вә мәнә елә кәлир ки, иншаатчы олмаг арзусу үрәјимдә мәһз о вахтдан баш галдырыр. Әсас мәгсәдимә чатмаға исә лап аз галыб. Һәлә ки...

Илдырым сөзүнү тамамламады.

Һәлә ки, о, гајғылы бир тәләбә өмрү јашајыр. Сонунчу курсдадыр. Институтда фәал ичтимаи иш апарыр.

1986-чы ил. Чернобыл гәзасындан зәрәр чәкәнләрә көмәк мәгсәдилә тәшкил едилән дәстәләрдән бири дә иншаат мүһәндисләри институтундан иди. Јашајыш бинасынын тикинтисиндә ишләјән 50 нәфәрлик дәстә Кијев вилајәтиндә Азәрбајҹанын шәрәфини лајигинчә горуду. Дикәр мүттәфиг республикалардан кәлмиш дәстәләр арасында азәрбајҹанлы тәләбәләр мүкафата лајиг јер тутдулар. Һәмин дәстәнин комиссары Илдырым Бабајев иди.

1987-чи ил. Институтун 25 нәфәр «дөјүшчү»сү Калинин вилајәтиндәки Максатиха рајонунун Каменка кәндинә јола дүшдү. Дәстә бурада тичарәт мәркәзинин тикинтисиндә ишләди. Һәм, јерлиләримиз бурада 65 мин манатлыг иш көрдүләр. Дәстәјә И. Бабајев командирлик едирди.

1988-чи ил. Илдырым Калинин вилајәтиндә ишләјән Азәрбајҹан тәләбә дәстәләринин уғурлу фәалијјәти үчүн кәркин иш апарды. Бу дәфә о, зона үзрә баш мүһәндис вәзифәсини јеринә јетирирди. Дәстәләр республикамыза гәләбә илә гајытдылар.

И. Бабајевин тәләбә дәстәләри тәркибиндәки гыса фәалијјәт маршруту беләдир. Тәһсил гајғыларыны, институтун ичтимаи һәјатындакы фәаллығыны, тәшәббүскарлығыны да бура әлавә етсәк, Илдырымын гајнар тәләбә өмрү јашадығыны сүбут еләмәјә еһтијач галмаз.

Илдырымын «мүкафатлар коллексијасы» зәнкиндир. Республика комсомолунун Мәркәзи Комитәси ону ики дәфә харичи турист сәфәринә (Румынија вә Франса) путјовка илә мүкафатландырыб. Лакин өзү демишкән:

—Әкәр сәнә инанырларса, е'тибар едирләрсә, елә бу ән көзәл мүкафатдыр. Ахы, инамы газанмаг асан дејил. Бир дә кәрәк вердијин сөзү ишинлә тәсдиг етмәји бачарасан...

Књаз АСЛАН.

ЕКОЛОЖИ ФӘЛАКӘТ: ОНУНЛА НЕЧӘ МҮБАРИЗӘ ЕТМӘЛИ?

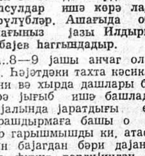

Москвада, Халг Тәсәррүфаты Наилијјәтләри Сәркисинин павилјонларындан бириндә чохлу адамын иштиракы илә кечирилән вә тәшвиш доғуран бу мөвзуја һәср олунмуш дискуссија чох гызғын кечмишдир.

Дискуссијада бир тәрәфдән, Тарту шәһәриндә чыхан «Еести лоодус» («Естонија тәбиәти») журналынын баш редактору А. Пају вә онун «командасы» — кениш шөһрәт газанмыш профессорлар —БМТ-нин еколокија үзрә експерти М. Лемешев вә әтраф мүһитин горунмасы үзрә ичтимаи комиссијалардан биринин фәал иштиракчысы П. Флоренски иштирак едирди. Дикәр тәрәфи исә бүтүн тамаша салону тәмсил едирди. Әслиндә бу икинчи тәрәф әввәлләр кениш мүзакирә үчүн гапалы олан бир мөвзу—бәшәријјәтин башы үстүнү алмыш еколожи фәлакәт барәдә гызғын мүбаһисә ачмыш бүтүн өлкәнин еколожи ичтимаијјәти иди.

НӘ ҮЧҮН ЕСТОНИЈА?

Сөһбәтин мөвзусу кими бу республикадакы еколожи вәзијјәтин сечилмәси әлбәттә, тәсадүфи дејилдир. Өлкәнин бир чох рекионларында олдуғу кими, бурада тәбиәт чох мүрәккәб вәзијјәтдәдир. Мисал үчүн, сәнаје рајонларында һаванын вә сујун чиркләнмәси буна сүбутдур (А. Пају гүссәли бир јумор һиссилә бир дәфә һејрәтә кәлмиш таллинлиләрин көзүнүн габағында ведрәдәки... ади сују нечә јандырмасындан данышды). Тәбиәтлә експеримент етмәк чәһдләри вәзијјәти даһа да мүрәккәбләшдирир. Бу чәһдләр «фосфорит мәсәләси» адланан ишдә әјани шәкилдә тәзаһүр етмишдир: мәркәз лабүд вә олдугча зәрәрли еколожи нәтичәләрлә һесаблашмадан республиканын шималында кеологларын кәшф етдији фосфорит јатагларынын мәнимсәнилмәси барәдә гәрар гәбул етмишдир.

«Естон варианты»нын сечилмәсини изаһ едән икинчи сәбәб: еколожи чәһәтдән о гәдәр дә јахшы вәзијјәтдә олмајан бир чох башга рекионлардан фәргли оларат Естонијанын әһалиси вә мәтбуаты тәбиәтин горунмасы уғрунда мүбаризәјә чох фәал сурәтдә гошулмушдур (бу, елә һәмин фосфоритләр әһвалатында да өзүнү көстәрди). Бурада өзләринин «Јашыллар һәрәкаты» јарадылмышдыр, бу һәрәкатын биринчи гурултајы бу ил нојабр ајында кечириләчәк... Һәрәкатын рәһбәрләриндән бири олан А. Пају өз журналы васитәсилә «Јашыллар һәрәкаты»нын бахышларыны тәблиғ етмәк үчүн мүмкүн олан һәр шеји едир.

Республиканын күтләви информасија васитәләри тәбиәти горумагла әлагәдар көтүрдүкләри гәти хәтти ардычыл сурәтдә һәјата кечирирләр. Тәбиидир ки, бунунла онлар бә'зи идарәләрин «дүшмәнләринә» чеврилирләр, әвәзиндә әһалинин кениш тәбәгәләри онлара рәғбәт бәсләјир вә онларын һәрәкатыны мүдафиә едир. Үмумреспублика «Јашыллар һәрәкатынын» лидери, еколокијаја һәср олунмуш бир силсилә кәскин верилишләри сајәсиндә естонларын бөјүк һөрмәтини газанмыш телевизија журналисти Ј. Ааре Москвада XIX Үмумиттифаг партија конфрансынын нүмајәндәләриндән бири иди.

Ичтимаијјәтин мөвгеји бундан ибарәтдир ки, еколожи фәлакәтдән јалныз идарәетмәни демократикләшдирмә јолу илә јаха гуртармаг олар, чүнки бу вә ја дикәр назирлијин јардымчы тәсәррүфаты дејил, үмумхалг мүлкијјәти олан тәбиәтә идарә бахымындан мүнасибәт бәсләнилмәсинин көкүнү јалныз бу јолла кәсмәк мүмкүндүр. Москвадакы көрүшдә А. Пају да, онун «команда» јолдашлары да бу фикирдә олдугларыны билдирдиләр. Онларын бу чүр гәти әгидәдә олмасы Москва аудиторијасынын ачыгча хошуна кәлирди, суаллардан көрүнүрдү ки, бу аудиторијалардакылар Естонијадакы һәрәкат вә онун платформасы барәдә мүмкүн гәдәр чох шеј өјрәнмәк истәјир. Мәсәлән, белә бир хәбәр залда бөјүк чанланмаја сәбәб олду ки, бу јахынларда «јашыллар» «бир нөмрәли бүрократа» рәмзи «мүкафаты» кимә кәлди јох, тәбиәти мүһафизә мәсәләләринә гаршы «кар» олмуш республика Назирләр Советинин сәдринә вермишләр...

Мүгәссирләрин адыны чәкмәк лазымдырмы?

Јәгин ки, тамаша салону илә рәјасәт һеј'әти арасында ән кәскин полемикаја сәбәб олан бу суал иди. Кәрәк ки, чыхыш үчүн сөз аланларын, даһа доғрусу, сөз вериләнләрин (чүнки, бурада аудиторијанын фикри һәлледичи иди) һамысы белә бир фикирлә разы иди ки, идарәбаз бүрократлары адбаад көстәрмәк лазымдыр. Лакин чыхыш едәнләрин бә'зиләри буну тәбиәтә јалныз зијан вурулачағыны вә'д едән үздәнираг идарәчилик мүнасибәтинә гаршы мүбаризәнин аз гала јеканә васитәси һесаб едирдиләр. Башгалары исә буну ачыгча бәситләшдирмә сајырдылар.

Бу «башгалары» дедијимиз адамларын башчысы, профессор М. Лемешев иди. Онун фикринчә еколожи бәлаларын һамысында конкрет бүрократлардан даһа артыг, бүтөвлүкдә бүрократлыг механизми тәгсиркардыр. «1922-чи илдә, ССРИ тәшкил едиләндә, — дејә М. Лемешев салондакылара хатырладырды, — өлкәдә чәми он халг комиссарлығы варды. Бу күн өлкәмиздә миндән артыг назирлик вә баш идарә вар. Һәтта бу вә ја дикәр саһә назирлијинин башында «јахшы» бүрократ да дурса белә, бу, әтраф мүһитин мүһафизәси мәсәләсинин әсаслы сурәтдә фәлакәтли вәзијјәтини дәјишмир.

—Демәли,—дејә о билдирди,—јеканә јол бүтүн саһә назирликләринин вә партија органларындакы саһәләр үзрә шө'бәләри ләғв етмәкдән ибарәтдир.

М. Лемешев бу әгидәдәдир ки, баш идарәләрин ләғв едилмәси истәр тәбиәтдә, истәрсә дә бүтөвлүкдә игтисадијјатда башлыча дағыдычы гүввәјә чеврилмиш «план диктатурасына» сон гојмаға имкан верәчәк. Онун фикринчә, ишә бу чүр јанашмаг бундан сонра сајсыз-һесабсыз әлагәләндирмәләрә, јә'ни әслиндә назирликләрин әксәријјәтинин јеканә мәшғулијјәтинә еһтијачы олмајачаг һәр бир мүәссисәнин мүстәгиллијинә әсасланан игтисади ислаһата там мүвафиг кәлир.

Алим белә һесаб едир ки, јалныз сәһијјә, малијјә, мүдафиә вә башга гејри-саһә назирликләрини сахламаг лазымдыр. Ејни заманда јерли халг депутатлары Советләринин һәм сәлаһијјәти, һәм дә малијјә еһтијатлары хејли артырылмалыдыр. Бу күн онлар тәбиәти мүһафизә сијасәтини диктә едән мүәссисәләрин әксинә олараг, чох касыб вәзијјәтдәдирләр.

«Советләр өз әразисинин саһиби олмаса тәбиәтимиз тәмиз олмајачаг!»—М. Лемешевин бу сөзләрини салон бөјүк һәјәчанла гаршылады.

ЕКОЛОЖИ МӘДӘНИЈЈӘТ ТӘРБИЈӘСИ

Дискуссијада еколожи тәрбијәнин зәрурилији, бу чәһәтдән чәмијјәтин мәдәнијјәтини јүксәлтмәјин зәрурилији барәдә дә чох данышылды. Мәсәлән, профессор П. Флоренски бу әгидәдир ки, еколожи тәһсил үчүн чәкилән хәрчләрин әвәзи һәр чүр башга хәрчләрдән тез чыхачаг. «Үстәлик,—дејә о, сөзүнә давам етди,—адамлары доғма дијарын тәбиәтинә мәһәббәт һисси әсасында тәрбијә етмәклә чәмијјәт онлара һәр чүр милләтчилик вә шовинизм гарышығындан азад олмаг һисси ашылајыр, бу исә мүхтәлиф милләтчи еһтирасларын кәскинләшдији индики шәраитдә хүсусилә ваҹибдир.

Чыхыш едәнләрдән биринин данышдығы бир епизод —кәнчләрин, о чүмләдән мәктәблиләрин Латвијада Даугавпилс ҺЕС-инин тикилмәсинә гаршы е'тираз һәрәкатында иштирак етмәси еколожи мәдәнијјәтин ваҹиблији һаггында дејилән сөзләрә бир нөв сүбут олду. Онлар еколожи чәһәтдән тәмиз лајиһәләр уғрунда чыхыш етмәјә чағыран петисијалары евбәев дашымагла өзләрини әсл вәтәнпәрвәрләр кими көстәрдиләр. Тәбии ки, јашлылардан бә'зиләри наразы галмышды ки, оғлан вә гызлар дәрс охумаг әвәзинә имза топламагла мәшғулдурлар. Лакин, еколожи чәһәтдән савадсыз олан бу адамлара онлардан хејли савадлы ушаглары вә нәвәләри е'тираз едәрәк дејирдиләр: «Әкәр биз бу күн бирликдә тәбиәти горумағы өјрәнмәсәк, сабаһ охумаг бизә үмумијјәтлә лазым олмајачаг, чүнки биз һамымыз еколожи фәлакәтин гурбанлары олачағыг».

Мәнә белә кәлир ки, бу материалын сәрлөвһәсиндә ки суалын чавабы да, бизимлә тәбиәтин гаршылыглы мүнасибәтләриндә о гәдәр дә кәдәрли олмајан кәләчәјә үмид дә ушагларын һәмин сөзләриндә ифадә олунуб.

Јури КАТСНЕЛСОН,
ХМА-нын мүхбири.

СҮФРӘЛӘРИНИЗ ҮЧҮН

Һәрәсинин чәкиси 500 грам вә даһа чох олан бу түр «нәһәнк» лимонлар Бәрдә рајонундакы «Азәрбајчан» колхозунун истиханаларында јетишдирилир. Чәкисиндән башга бу не'мәтләр һәм дә өз көзәл әтринә, дадына көрә сечилир. Тәсәррүфатда 3 һектар лимон плантасијасы вар. Онлардан һәләлик јалныз бири мәһсулдардыр. Бу бир һектар исә «С» витамини илә зәнкин олан 10 тона гәдәр кејфијјәтли мәһсул верир. Бәрдәлиләр бу мәһсуллары һәвәслә республиканын пајтахтына көндәрирләр: гој лимонлу чај сүфрәләринизин бәзәји олсун! Шәкилдә: Ш. Моллајева ағырлыгдан өзүну күчлә сахлајан будаглардан лимон дәрир.

Фото А. Беккериндир. (Азәринформ).

ЈОЛДАШЫМЫЗЫН ХАТИРӘСИ

Амансыз өлүм һамымызын севимлиси Әмраһ Бала оғлу Әмраһову сыраларымыздан гопарды. О, илк кәнчлик илләриндән башлајараг бүтүн өмрүнү ушаг мәтбуатында ишләмәјә баша вурду. Һәлә университет тәләбәси икән «Азәрбајчан пионери» гәзетиндә ишә гәбул едилән Әмраһ Әмраһов сонралар бу гәзетин әдәби ишчиси, шө'бә мүдири, мәс'ул катиби олмуш, дүз 25 ил она редакторлуг етмишдир. Әмраһ Әмраһов истә'дадлы јазычы, бачарыглы журналист, диггәтли тәрчүмәчи, сәриштәли редактор вә бүтүн бунлардан әлавә көзәл инсан, јахшы јолдаш иди. Онун гәфләтән вәфат етмәси тәкчә бизим үчүн дејил, әдәби ичтимаијјәтимиз үчүн ағыр иткидир.

Ә. Әмраһов 1923-чү илдә Бакынын Күрдәханы кәндиндә анадан олмушдур. Орта мәктәби гуртардыгдан сонра С. М. Киров адына Азәрбајчан Дөвләт Университетинин филолокија факүлтәсиндә охумушдур. Сонралар онун фәалијјәти бүтүнлүклә ушаг мәтбуаты илә бағлы олмушдур. Бүтүн мә'налы һәјатыны бөјүмәкдә олан нәслин тәрбијәси ишинә һәср етмишдир. Республикада ушаг мәтбуатынын тәшәккүлүндә, кәнч журналист кадрларынын јетишдирилмәсиндә Ә. Әмраһовун хидмәти бөјүкдүр. О, сәмимијјәти вә шәхси нүмунәси илә һамыја өрнәк иди.

ССРИ Јазычылар вә Журналистләр иттифагларынын үзвү Әмраһ Әмраһовун мәтбуат саһәсиндәки фәалијјәти јүксәк гијмәтләндирилмишдир. О, Азәрбајчан ССР Али Совети Рәјасәт Һеј'әтинин Фәхри фәрманы, Ленин јубилеј медалы илә тәлтиф олунмуш, республиканын әмәкдар мәдәнијјәт ишчиси адына лајиг көрүлмүшдүр.

Тәвазөкар инсан вә сәмими јолдаш Әмраһ Бала оғлу Әмраһовун әзиз хатирәси гәләм достларынын вә ону танıјанларын гәлбиндә һәмишә јашајачагдыр.

«АЗӘРБАЈЧАН ПИОНЕРИ» — «ПИОНЕР АЗЕРБАЈДЖАНА» ГӘЗЕТИНИН РЕДАКСИЈА ҺЕЈ'ӘТИ.

Ленинградда Азәрбајчан ССР әдәбијјаты вә инчәсәнәти күнләри

Әлагәләр кенишләнир

Азәрбајчанла Нева саһилиндәки шәһәри мөһкәм гардашлыг көрпүләри бирләшдирир. Ленинградда Азәрбајчан ССР әдәбијјаты вә инчәсәнәти күнләринин иштиракчысы олан мәдәнијјәт хадимләри бу бајрам күнләриндә даһа бир достлуг көрпүсү салмышлар. Достлуг вә ше'р-сәнәт фестивалынын тәнтәнәли ачылышында чохмилләтли Совет Вәтәни халгларынын сарсылмаз бирлији һагда Ленин вәсијјәтләринә, сосиализм бејнәлмиләлчилији идеалларына сәдагәт анды сәсләнмишдир.

Петроград тәрәфиндәки бу әзәмәтли бинаны ленинградлылар һәмишәки кими Халг еви адландырырлар. Лап бу јахынларда бина јенидән гурулдугдан сонра орада мүзик-һолл јерләшмишдир. Халг еви адынын рәмзи мә'насы вардыр, ахы халг һөкми, јүксәк инчәсәнәтә өз көнлүнү бурада гојмушдур. Ленинград, Вәтән мәдәнијјәти тарихинин бир чох шанлы сәһифәси бу евлә бағлыдыр.

Ачылыша топлашанлар Азәрбајчан ССР-нин рәсми нүмајәндә һеј'әтини, республикамызын әдәбијјат вә инчәсәнәт хадимләрини сүрәкли алгышларла гаршыладылар.

Ленинград вилајәт вә шәһәр партија комитәләри, Ленинград Совети адындан, бүтүн ленинградлылар адындан Сов.ИКП Ленинград Шәһәр Комитәсинин катиби Т. В. Зафарова күнләрин иштиракчыларыны сәмими саламлады. О деди: Бизим достлуғумузун көкләри узаг кечмишә бағлыдыр. Бу илләр әрзиндә рус вә Азәрбајчан халгларынын талеји бир чох чәһәтдән доғмалашмышдыр. Өзү дә һәмишә бизим мүнасибәтләримиз сәмими гардашлыг тимсалы кими адландырылмышдыр. Натиг ики халг үчүн ејни дәрәчәдә әзиз олан, ингилаб ишинә, пролетар бејнәлмиләлчилијинә фәдакарчасына хидмәт рәмзинә чеврилмиш 26 Бакы комиссарынын, С. М. Кировун адларыны чәкди. О, Ленин шәһәри вә Бакы зәһмәткешләринин сых бејнәлмиләлчи бирлијиндән хәбәр верән белә бир һадисәни дә данышды: Биринчи бешиллији ики ил јарымда јеринә јетирмиш Азәрбајчан нефтчиләринин әмәк һүнәри мүнасибәтилә Ленинград пролетарјаты онлара тарихин јадикарыны — 1917-чи илдә Гыш сарајына һүчум едәркән онларын үстүндә тутдуғу Гырмызы бајрағы көндәрмишдир.

Т. В. Зафарова сөзүнү давам едиб деди: Јенидәнгурманын демократијасы, үмуми ишимиздә иштирак етмәк, бүтүн мүвәффәгијјәтләрин башлыча тә'минаты совет адамларынын достлуғу вә бејнәлмиләл бирлијиндәдир. Милли мүнасибәтләр саһәсиндә һансы ихтилафлар әмәлә кәлирсә-кәлсин, әминик ки, һәмишә гардашлыг вә бејнәлмиләлчилик руһу зәфәр чалачагдыр. Чәтин күнләрдә ленинградлылар гәлбән достларынын јанында олмуш вә олараг галыр, вәзијјәтин нормал һала салынмасына көмәк көстәрмәјә чалышырлар.

Шәһәр партија комитәсинин катиби әмин олдуғуну билдирди ки, Ленинград илә Азәрбајчан арасында чохчәһәтли сых әлагәләр индики фестивалын кедишиндә даһа дәрин мәзмун кәсб едәчәкдир.

Нүмајәндә һеј'әтинин рәһбәри, Азәрбајчан КП МК катиби Р. Ј. Зејналов деди: Ленинградлылар илә јени көрүш бизи севиндирир. Биз бу барәдә бөјүк разылыг һисси илә данышырыг. Ленинграда чаваб сәфәриндә биз өтән ил, Азәрбајчанда Ленинград күнләри дөврүндә сизә дедијимиз мәһәббәт вә достлуг сөзләрини бир даһа тәкрар едирик. Бу сөзләр рус халгы, бүтүн ССРИ халглары илә сарсылмаз достлуғумузун ифадәсидир. Сизин гәлбинизин һәрарәти, тәбәссүмүнүз, меһрибанлығыныз гонагпәрвәрлијиниз бизи фәтһ едир. Буна көрә сағ олун, әзиз ленинградлылар!

Натиг Азәрбајчан илә Ленинград арасында шанлы кечмишә малик рәнкарәнк, зәнкин әлагәләрдән, о чүмләдән мәдәнијјәт саһәсиндә әлагәләрдән данышараг деди: Бүтүн бунлар бизим үмуми сәрвәтимиздир. Бу әлагәләр бизи мә'нәви чәһәтдән зәнкинләшдирир, даһа күчлү едир.

Азәрбајчан КП МК, республика Али Советинин Рәјасәт Һеј'әти вә республика һөкумәти адындан Зејналов јолдаш ленинградлылара гаршыландыгларына көрә Ленинград зәһмәткешләринә сәмими миннәтдарлыг билдирди, партијанын гәрарларынын һәјата кечирилмәси уғрунда мүбаризәдә онлара јени бөјүк наилијјәтләр арзулады.

Бөјүк мүвәффәгијјәтлә кечән концертдә Азәрбајчан Дөвләт камера оркестри вә рәгс ансамблы, «Ашыглар» ансамблы, ССРИ халг артистләри Зејнәб Ханларова, Лүтфијар Иманов, Азәрбајчан ССР халг артистләри Һабил Әлијев, Рамиз Гулијев, Чингиз Садыгов, Нодар Шашыгоғлу, республиканын әмәкдар артисти Шәфигә Ејвазова вә башгалары иштирак етдиләр. Азәрбајчанын, Русијанын тәранәләриндән ибарәт олан чәләнк һөрүлдү. Концерт совет мәдәнијјәтинин бејнәлмиләл характерини бир даһа тәсдиг етди (гурулушчу режиссорлар Азәрбајчан ССР әмәкдар инчәсәнәт хадими Әли Усубов вә Илдырым Гасымов, мусиги рәһбәри республиканын халг артисти Полад Бүлбүлоғлу иди).

Сов.ИКП Ленинград Шәһәр Комитәсинин биринчи катиби А. Н. Керасимов, Ленинград Советинин Ичраијјә Комитәси сәдринин муавини В. И. Матвијенко, Ленинград јазычы тәшкилаты идарә һеј'әтинин биринчи катиби А. Н. Чепуров, РСФСР Театр Хадимләри Иттифагы Ленинград шө'бәсинин сәдри, ССРИ халг артисти В. И. Стржелчик јығынчагда иштирак едирдиләр.

* * *

Ленинград Вилајәт Партија Комитәсиндә сөһбәтдә Ленинград илә Азәрбајчан арасында әлагәләрин даһа да инкишаф етдирилмәси проблемләри нәзәрдән кечирилмишдир.

Сов.ИКП МК Сијаси Бүросу үзвлүјүнә намизәд, Сов.ИКП Ленинград Вилајәт Комитәсинин биринчи катиби Ј. Ф. Соловјов Ленинградда Азәрбајчан ССР әдәбијјаты вә инчәсәнәти күнләринин кедишиндән разы галдығыны билдирмиш, күнләрин иштиракчыларына јени јарадычылыг уғурлары арзуламышдыр. Фестивал Нева саһилиндәки шәһәрин мәдәни һәјатында нәзәрәчарпан һадисә олмушдур. О демишдир: Бу бајрам совет мәдәнијјәтинин бејнәлмиләл характерини әјани сурәтдә тәсдиг едир. Ленинград вә Азәрбајчан зәһмәткешләринин достлуг әлагәләринин мөһкәмләнмәсинә көмәк едир.

Соловјов јолдаш сосиал-игтисади инкишаф саһәсиндә вилајәт партија тәшкилатынын гаршысында дуран вәзифәләрин нечә јеринә јетирилдијиндән, Әрзаг програмынын һәјата кечирилмәсиндән данышмышдыр.

Азәрбајчан ССР нүмајәндә һеј'әтинин рәһбәри, Азәрбајчан КП МК катиби Р. Ј. Зејналов әдәбијјат вә инчәсәнәт күнләринин јүксәк сәвијјәдә тәшкилинә, фестивал иштиракчыларынын сәмими гаршыланмасына көрә миннәтдарлыг билдирмиш, демишдир ки, республика зәһмәткешләри ленинградлылара даим достлуг һисләри бәсләјирләр. О, Сов.ИКП XIX Үмумиттифаг конфрансынын һәјата кечирилмәси саһәсиндә республика партија тәшкилатынын фәалијјәти, Азәрбајчан КП МК-нын ишиндәки башлыча истигамәтләр барәсиндә данышмышдыр.

Ленинград илә Азәрбајчанын игтисадијјат, елм вә мәдәнијјәт саһәсиндә ән'әнәви әлагәләринин мөһкәмләнмәси зәрурәти гејд олунмушдур. Дурғунлуг дөврүндә бу әлагәләр бир гәдәр зәифләмишдир. Сөһбәтдә дејилмишдир ки, Ленинградда Азәрбајчан ССР әдәбијјаты вә мәдәнијјәти күнләри белә әмәкдашлыға јени тәкан вермәлидир.

(Азәринформун хүсуси мүхбири).

К. Рудолф: «СҮЛҺҮ ГОРУМАЛЫЈЫГ»

Алман Сосиал Демократ Партијасындакы кәнч социалистләр тәшкилатынын (АФР-ин Гәрби Вестфалија вилајәти) нүмајәндә һеј'әти бир нечә күн әрзиндә республикамызда олмушдур. Кәнч социалистләрлә республика Кәнчләр Тәшкилатлары Комитәсинин бирбаша достлуг әлагәләринин тәмәли 1975-чи илдә гојулмушдур. Өтән 13 ил әрзиндә Гәрби Вестфалијанын кәнч оғлан вә гызлары дәфәләрлә Азәрбајчанда олмуш вә һәмишә дә өз вәтәнләринә зәнкин тәәссуратла гајытмышлар. Онларын бу дәфәки сәфәринин дә програмы мараглы вә зәнкин олмушдур. Гонагларымыз Азәрбајчанын көрмәли јерләрини кәзмиш, кәнчләрлә көрүшмүш, мүхтәлиф тәдбирләрдә иштирак етмишләр.

Әмәкдашымыз гонагларын нүмајәндә һеј'әтинин башчысы Картсен Рудолфла көрүшүб сөһбәт етмишдир. К. Рудолф демишдир:

— Әлагәләримиз һазырда она көрә хүсуси мараг доғурур ки, биз бу мүнасибәтләри бејнәлхалг аләмдә кәркинлијин артдығы, сүр'әтлә силаһланма дөврүндән горујуб сахламышыг. Инди өлкәниздә јенидәнгурма вә ашкарлығын кениш вүс'әт алдығы бир вахтда мүнасибәтләримиз даһа да мараглы олуб. Ачығы, сизин јенидәнгурма вә демократија илә бағлы сијасәтиниз мүәјјән дәрәчәдә бизим дә өлкәмизин сијасәтинә (һәм дахили, һәм дә харичи) мүсбәт тә'сир көстәрмишдир.

Азәрбајчан кәнчләри илә, Загатала вә Шәки рајонларынын зәһмәткешләри илә көрүшләримиз нүмајәндә һеј'әтимизин бүтүн үзвләриндә дәрин тәәссүрат ојатмышдыр. Азәрбајчан ЛККИ МК-дакы көрүшүмүздән сонра исә әмин олдуг ки, кәнч сосиал-демократларын да, комсомолчу оғлан вә гызларын да көрмәли, һәлл етмәли олдуғу ишләр вә проблемләр чохдур. Бу, һәр шејдән әввәл, кәнчләримизин идеја-сијаси тәрбијәсинин јүксәлдилмәси, онларын мәнзил проблеминин һәлл едилмәси вә с. илә бағлыдыр. Буна көрә дә мүхтәлиф саһәләрдә кәнчләрин әлагәләринин мөһкәмләндирилмәсинә вә кенишләндирилмәсинә диггәти даһа да артырмаг лазымдыр. Биз Загаталада оларкән мәктәбләрдән биринин АФР-дәки бир мәктәблә достлуг әлагәләринин јарадылмасы барәдә разылыға кәлдик. Бу илин декабрында вә кәлән илин апрелиндә Азәрбајчан кәнчләринин бир груп нүмајәндәси бизә гонаг кәләчәкдир. Инанырам ки, бу тәдбирләр әлагәләримизин јени мәрһәләсиндә хүсуси рол ојнајачагдыр.

О ки галды республиканызда бизим гаршыланмағымыза, мән бунунла бағлы бир Азәрбајчан аталар сөзүнүн һәгигилијинә бир даһа әмин олдум: «Гонаг евин јарашығыдыр». Зәнкин тәбиәтиниздән, гонагпәрвәрлијиниздән, милли хөрәкләриниздән исә данышмагла гуртаран дејил.

Сөһбәтимин ахырында үзүмү азәрбајчанлы һәмјашыдларыма тутуб дејирәм: «Јер үзүндә сүлһ һәлә һәр шеј демәк дејил, анчаг сүлһү горумасаг, башга һеч бир проблеми һәлл едә билмәрик».

Сөһбәти јазды:
А. ИСКӘНДӘР.

ВЈЕТНАМ ТОРПАҒЫНЫН ЕЛЧИЛӘРИ

Кәнчлик илләрини Бакыда кечирән вјетнамлы кәнчләрин бир гисми 74 нөмрәли ОТПМ-дә тәһсил алыр.

Онлар 214 нәфәрдир. Пешә очағында нефт вә газ јатагларынын газмачылары, буруг чилалајычылары, електрик газ гајнагчылары, буруғу газынтыларына хидмәт едән чилинкәрләр вә нефт сәнајеси үзрә дикәр ихтисаслара јијәләнирләр. Ону да дејәк ки, 74 нөмрәли пешә мәктәби өлкәмиздә ВСР үчүн нефт сәнајеси саһәсиндә ихтисаслы фәһлә кадрлары һазырлајан јеканә тәһсил очағыдыр.

Мәктәбдә вјетнамлыларын сечдикләри пешәләрә мүкәммәл јијәләнмәси үчүн һәр чүр шәраит јарадылмышдыр. Кениш вә јарашыглы фәнн кабинетләри, е'малатханалар кәнчләрин ихтијарына верилмишдир. Мәктәбә дост өлкәдән јеничә кәлмиш ушаглар бир ил әрзиндә сечдикләри пешәни өјрәнмәк үчүн там һазырлыг мәрһәләси кечирләр. Онлар рус дилинин көмәји илә мәктәблә, онун база мүәссисәләри илә вә шәһәримизлә јахындан таныш ола биләрләр. Бу јолла да тәдричән охудуглары мәктәбә вә мүвәггәти јашадыглары шәһәрә үрәкдән бағланырлар.

Будур, вјетнамлы кәнчләрин галдыглары јатагханадајыг. Һәр тәрәфдә сәлигә-саһман һөкм сүрүр. Диварларда доғма Бакымызы әкс етдирән фотошәкилләрлә јанашы, ВСР-ә аид плакатлар асылмыш, кениш дәһлиздә бир нечә теннис столу вардыр. Јатагханада онларын өз күчү илә «Гырмызы кушә» вә «Ленин отағы» јарадылмышдыр. «Гырмызы кушә»дәки албомларын вәрәгләри арасына мәктәби мүхтәлиф илләрдә битириб Вјетнама гајыдан кәнчләрдән өз мүәллим вә усталарынын үнванына кәлән мәктублар, открыткалар гојулмушдур. Мәктәбин мә'зунларындан бири Нгујен Суанде Вунк Тау шәһәриндә өз ихтисасы үзрә чалышдығындан, ишиндән разы галдығындан јазыр, сечдији пешәнин сирләрини она өјрәдән мүәллим вә уста коллективинә өз дәрин миннәтдарлығыны билдирир. Миннәтдарлыг долу мәктублар бир дејил, беш дејил... Бүтүн бунлар да Бакыдан пәрвазланмыш вјетнамлы кәнчләрин Азәрбајчан тәәссүратлары һаггында там тәсәввүр јарадыр. Елә индинин өзүндә дә кәнчләр мәктәбдә гајғы илә әһатә олунмушлар. Әлбәттә, илк нөвбәдә мәгсәд онлары јүксәк ихтисаслы мүтәхәссис кими јетишдирмәкдир. Бу мә'нада кәнчләрин тә'лим просеси даим диггәт мәркәзиндә сахланылыр. Лакин әлагәдар тәшкилатларын лагејдлији үзүндән бир чох чәтинликләр үмуми ишә мане олур.

Икинчи курсун шакирдләри јанвар ајындан дәрс илинин сонуна кими һәфтәдә үч дәфә Абшерон Газма Ишләри Идарәсинин објектләриндә вә Лениннефт НГЧИ-дә истеһсалат тәчрүбәси кечирләр. Лакин адлары чәкилән бу тәшкилатларын нүмајәндәләри өз вәзифәләринә вичданла јанашмырлар. Објектдә кәнчләрә јахын дурмаг белә истәмир, онлара икинчи дәрәчәли ишләр тапшырырлар. Бүтүн ағырлыг мәктәбин истеһсалат тә'лими усталарынын үзәринә дүшүр.

Башга бир проблем. Вјетнамда ән бөјүк нефт јатаглары дәниздә јерләшир. Амма кәләчәкдә өз вәтәнләриндә дәниз шәраитиндә ишләјәчәк бир фәһләни биз сечдији ихтисаса гуру шәраитиндә өјрәтмәјә мәчбур олуруг. Онларын истеһсалат тәчрүбәсинин дәниз шәраитиндә кечирилмәси үчүн дәфәләрлә «Хәзәрдәнизнефтгаз» бирлијинә мүрачиәт олунуб. Лакин бирлијин директор муавини А. Вәлибәјов буна јазылы сурәтдә е'тираз етмишдир. Әкәр биз дост өлкә үчүн ихтисаслы фәһлә кадрлары һазырламағы гаршымыза мәгсәд гојмушугса, демәли, бу јолда һеч бир манеә илә үзләшмәмәлијик. Буну бирлијин рәһбәр ишчиләри јахшы билмәли вә өз көмәкләрини әсиркәмәмәлидирләр. Бүтүн бу манеәләрә бахмајараг, вјетнамлы кәнчләр өз ихтисасларыны өјрәнмәјә чидди сә'ј көстәрирләр. 35 нефт вә газ јатагларынын газмачылары групунун истеһсалат тә'лими устасы Әзиз Султанов шакирдләри барәдә үрәк долусу сөз ачды: «Групумда 6 нәфәр вјетнамлы шакирдин һамысы һәм тәһсилдә, һәм дә ичтимаи ишләрдә фәргләнир. Данг Тхан Кује, Фам Тиен, Ха Ан Туан исә хүсусилә фәалдырлар».

Вјетнамлы кәнчләр асудә вахтларыны да мә'налы кечирирләр. Онлары Бакынын көрмәли јерләринә екскурсијаја апарыр, музејләр, мүхтәлиф театр тамашалары илә таныш едирләр. Бу јахынларда шакирдләр «Мин бир кечә» балетинә вә «Короғлу» операсына бахмышлар. Шакирдләр гыш тә'тилиндә Пиршағыдакы «Гызыл гум» санаторијасында динчәлмишләр. Јај тә'тили күнләриндә исә вјетнамлылар пешә мәктәбинин Гах рајонундакы истираһәт-әмәк дүшәркәсиндә өз истираһәтләрини шән вә мә'налы кечирирләр.

Хошакәлән чәһәтләрдән бири дә одур ки, Вјетнам кәнчләри Азәрбајчан дилини дә өјрәнирләр. Бу да онларын торпағында өз кәнчликләрини кечирдикләри халга дәрин һөрмәтин тәзаһүрүдүр. Одур ки, вјетнамлы балалар вәтәнләринә гајытдыгдан сонра Азәрбајчан торпағыны, азәрбајчанлылары унутмурлар...

Елчин МӘММӘДОВ,
Бакыдакы ҮИЛККИ-нин 50 иллији адына 74 нөмрәли орта техники пешә мәктәбинин истеһсалат тә'лими устасы.

Азәрбајчан ЛККИ МК апаратынын ишчиләри, «Азәрбајчан кәнчләри», «Молодјож Азербајджана», «Азәрбајчан пионери» — «Пионер Азербајджана» гәзетләринин, «Кәнчлик» — «Молодост», «Улдуз», «Пионер», «Көјәрчин» журналларынын коллективләри «Азәрбајчан пионери» гәзетинин кечмиш редактору, республика әһәмијјәтли фәрди пенсијачы

Әмраһ Бала оғлу ӘМРАҺОВУН

вәфатындан кәдәрләндикләрини билдирир вә мәрһумун аиләсинә дәрин һүзнлә башсағлығы верирләр.

—РЕДАКСИЈАНЫН ПОЧТУНДАН

САҒ ОЛ, ҺӘКИМ!

Сов.ИКП МК вә ССРИ Назирләр Советинин «Әһалинин сағламлығынын мүһафизәсини даһа да јахшылашдырмаг вә сәһијјәнин мадди-техники базасыны мөһкәмләндирмәк тәдбирләри һаггында» гәрарындан сонра республикамызда да бу саһәдә чидди дәјишикликләр баш верир. Мә'лум олдуғу кими, пајтахтымызда вахтилә рәһбәр ишчиләр үчүн нәзәрдә тутулмуш хүсуси јашајыш комплекси, бә'зи инзибати биналар тибб вә сағламлыг очагларына чеврилмиш, сәһијјә мүәссисәләринин мадди-техники базасы јахшылашдырылыр. Шүбһәсиз, партија вә һөкуматимизин јенидәнгурма шәраитиндәки бу гајғысы тибби хидмәтин сәвијјәсинә мүсбәт тә'сир көстәрир, әһалинин бу саһәдә күндән-күнә артан тәләбләринин өдәнилмәсинә тибб ишчиләринин мәс'улијјәтини артырыр. Әһалинин сағламлығына көстәрилән үмумдөвләт гајғысы вә сәһијјә ишчиләринин конкрет әмәли ишләри «Һиппократ анды»нын јеринә јетирилмәсинә јөнәлдилир.

Сон вахтлар редаксијамыза дахил олан тибб ишчиләри барәдәки мәктубларын әксәријјәтиндә сәһијјә саһәсиндә чалышан хејирхаһ, һәссас гәлбли инсанлардан бәһс едилир. Һәм хәстәләр, һәм дә онларын јахын адамлары өз мәктубларында «шәфалы әлләр»ин саһибләриндән миннәтдарлыгла сөһбәт ачырлар.

ССРИ Јазычылар Иттифагынын үзвү М. Һүсејнзадә јазыр: «Таһирә ханымын шәфалы әлләри сајәсиндә өзүнү күмраһ һисс едән јүзләрлә хәстәдән бири дә мәнәм. Кечәләр јухусузлугдан әзијјәт чәкир, сәһәрләри дирикөзлү ачырдым. Бакы шәһәриндәки 3 нөмрәли поликлиниканын гајғыкеш һәкими, сәмими инсан Т. Мәммәдованын дүзкүн мүајинәси вә мүаличәси сајәсиндә бу бәладан хилас олдум. Инди јахшыјам. Таһирә ханыма үрәкдән «чох сағ ол» дејирәм».

Фүзули рајонунун Һорадиз гәсәбәсиндән И. Садыгова гәсәбә поликлиникасынын һәкими С. Әлијевин, Сејидәһмәдли кәндиндән Ү. Гулијев кәнд хәстәханасынын һәкими Илјас Әзимовун, К. Исмајылова Ағстафа шәһәр хәстәханасынын һәкимләри Бәһрам вә Әнвәр Һачыјевләрин, И. Әсәдова Ағдаш шәһәр хәстәханасынын һәкимләри Елдәниз Әфәндијевин, Сәһһәт Һачыјевин вә Адил Салаһовун, Јардымлыдан А. Нәзәров вә ләнкәранлы Н. Чаһанкирова Ләнкәран шәһәр мәркәзи хәстәханасынын һәкимләри Азад Рәсуловун, Фирдовси Гурбановун, Низами Мәммәдовун, тибб бачылары Сона Мәммәдованын, Күлдәстә Фәрәчованын, Шамахыдан Бөјүк Вәтән мүһарибәси әлили Г. Һүсејнов Мәрәзә гәсәбә хәстәханасынын фелдшери Маһир Нифтуллајевин, көјчајлы С. Һачыјев республика Сосиал Тә'минат Назирлијинин Мәрдәкандакы пансионатынын һәкими Бәхтијар Гулијевин, Загаталадан Х. Мәммәдова рајон хәстәханасынын һәкимләри Исмәт Гафарованын, Тәранә Маһмудованын, Ағдамдан Г. Гәнбәров Бакы шәһәр клиник тә'чили тибб јардым хәстәханасынын профессору Һәсән Султановун, һәким Јусиф Оручовун, Лачындан З. Маһмудов, Шамхордан II груп Бөјүк Вәтән мүһарибәси әлили М. Мурадов Ханлардакы рајонлараrасы кардиоложи реабилитасија шө'бәсинин һәкими Низами Нәчәфовун, Бакыдан Б. Әлијева 19 нөмрәли поликлиниканын һәкими Афат Вәлијеванын вә тибб бачысы Мәләкә Сәфәрованын... өз вәзифә борчларыны шәрәфлә јеринә јетирмәләриндән, хәстәлији тәкчә дәрманын, чәррәһ бычағынын күчү илә дејил, ширин сөзүн сеһри илә дә мүаличә етмәләриндән сөһбәт ачырлар.

Ушаглара көстәрилән тибби гајғы вә бунунла бағлы әлдә едилән уғурлар, валидејн севинчләри, сағлам кәләчәјимизә мәс'улијјәт һисси хүсусилә гејд едилмәлидир. Әкәр нәзәрә алсаг ки, һәлә дә бу саһәдә проблемләримиз чохдур, бу гајғынын гијмәти, бу саһәдә көрүлмәли ишләрин вачиблији даһа ајдын олар. Севиндиричи һалдыр ки, тибб ишчиләринин арасында ушагларын талејинә инсанпәрвәрликлә, үрәкдән јанашанлар чохдур. Алдығымыз мәктубларда да бу барәдә разылыг долу сәтирләрә чох раст кәлирик. Кировабаддан М. Мәммәдова оғлу Елнурун електрик чәрәјанындан алдығы зәдәдән ағыр вәзијјәтә дүшдүјүндән вә шәһәрдәки 3 нөмрәли хәстәхананын һәкимләри Чаваншир Һәсәнов вә Сулиддин Мусајевин вахтында јардымы сајәсиндә јенидән һәјата гајтарылдығындан, «Коммунист» нәшријјатынын ишчиси Д. Рәһимов нәвәси Јадикарын Октјабр рајонундакы 13 нөмрәли ушаг поликлиникасынын һәкими Низами Нәсибовун вә Нәриманов рајонундакы 6 нөмрәли хәстәхананын ушаг һәкими Сараханым Һүсејнованын шәфалы әлләринин көмәји илә ағыр хәстәликдән нична тапдығындан, бу һәкимләрин елә гәлбән дә ушаг дүнјасына, бу әвәзсиз варлыгларын көврәк дујғуларына бағлы олдугларындан јазырлар. М. Әлијев адына Азәрбајчан Дөвләт Инчәсәнәт Институтунун тәләбәси А. Мәммәдовун мәктубуну исә көврәлмәдән охумаг мүмкүн дејил. О јазыр: «Аиләли олдуғумдан һәр базар күнү кәнддәки евимизә баш чәкмәјә кедирәм. Нөвбәти кәлишләримдән бириндә көрдүм ки, һәјат јолдашым бәрк һәјәчан ичиндәдир. Сүдәмәр көрпәмиз сојугдәјмәдән «јанырды». Ушағы ағыр вәзијјәтдә Губа рајонунун Биринчи Нүкәди кәнд хәстәханасына чатдырдыг. Һәкимләрин чидди сә'ји нәтичәсиндә көрпәнин гыздырмасы дүшдү вә тезликлә тамамилә сағалды. Инди онун күлүмсәр үзүнү көрдүкчә һәким Ингилаб Мәммәдова вә хәстәхананын бүтүн коллективинә миннәтдарлығымы сөзлә ифадә етмәкдә чәтинлик чәкирәм. Ахы, бирчә баламын аиләмизә бәхш етдији сонсуз севинчин итмәмәсинә сәбәбкар онлардыр».

Лерик рајонунун Нодар кәндиндән С. Бахшыјева Ленин рајонундакы Чапаридзе адына ушаг хәстәханасынын һәкимләри Маја Исмајылова вә Света Сәфәрова, һәмин рајонун Сијов кәнд сакини Р. Иманов Лерик рајон ушаг хәстәханасынын һәкими Е'тибар Һашимов, Ханлардан Ф. Аллаһвердијев рајон ушаг поликлиникасынын тибб бачысы Әнтигә Зејналова, Кировабаддан К. Вердијев шәһәр 2 нөмрәли ушаг хәстәханасынын һәкими Фәрмајыл Мәммәдов һаггында да миннәтдарлыгла данышырлар.

Алдығымыз мәктубларда республикамызын ики габагчыл тибб очағынын — М. А. Топчубашов адына Елми-Тәдгигат Клиник вә Експериментал Чәрраһлыг Институтунун үнванына да чохлу хош сөзләр дејилир. Ағдам рајонунун Исмајылбәјли кәндиндән К. Һәсәнов јазыр ки, узун илләр өд кисәсинин үзүчү ағрыларындан хилас олдуғума көрә чәррaһлыг институтунун коллективинә, хүсусилә дә профессор Нурәддин Рзајевә вә мүаличә һәкимим, досент Вагиф Чәфәрова аиләмиз адындан дәрин миннәтдарлығымы билдирирәм. Ләнкәрандан М. Бабајева исә институтун чәрраһијјә шө'бәсинин һәкимләри Елдар Әлијевдән, Нәрминә Әфәндијевадан вә башгаларындан разылыг едирләр.

Һәјатын бәхш етдији әвәзсиз не'мәт олан көрмә габилијјәтинин кешијиндә ләјагәтлә дурдугларына көрә Бакыдан К. Чәлилов, Ч. Чаһандаров вә И. Аллаһвердијев, Порт-Иличдән М. Мәммәдов редаксијамыза көндәрдикләри јазыларда Азәрбајчан Елми-Тәдгигат Көз Хәстәликләри Институтунун һәкимләриндән Назим Әфәндијевә, Тургај Мәммәдова, Зинәт Әлијеваја, Ш. Исмајылзадәјә, тибб бачысы Р. Чәбизадәјә вә институтун бүтүн коллективинә узун өмүр, хошбәхтлик, ишләриндә јени-јени мүвәффәгијјәтләр арзулајырлар.

Республикамызын әразисиндә јерләшән санаторијаларда да әһалинин сағламлығы үчүн чох иш көрүлүр. Онларын шәраити илдән-илә јахшылашдырылса да, һәлә мүәјјән чатышмазлыглар динчәләнләри нараһат етмәкдәдир. Хүсусән санаторијаларда јер азлығы мүаличәјә кәләнләрин һамысыны гәбул етмәјә имкан вермир. Бакыдан Ә. Хәлилова јазыр: «Азәрбајчанын сәфалы јериндә, дағлар гојнунда јерләшән «Галаалты» санаторијасында мүаличә сују һәр ил јүзләрлә хәстәјә шәфа верир. Бурада хәстәләрин мүаличәсинә, истираһәтинә, јемәјинә хүсуси фикир верилир. Анчаг санаторијада јерләрин азлығы үзүндән хәстәләрин чоху мешәдә чадыр гурур ки, бу да о јерләрин әсрарәнкиз тәбиәтинә чидди зијан вурур. Јахшы оларды ки, әлагәдар тәшкилатлар бу проблемлә бағлы чидди тәдбирләр көрсүнләр». Сумгајытдан Р. Ағајев дә өз мәктубунда бу фикирләрә шәрик чыхыр, санаторијанын коллективинин гајғыкешлијини хүсуси гејд едир. Илич рајонундан И. Нағыјев Мәрдәкандакы «Күнәшли», Масаллыдан Ә. Әскәров «Абшерон», Бакыдан Ә. Ширәлијев «Хәзәр», Бәрдәдән Б. Бахшалыјев Нафталандакы «Ширван» санаторијаларында мүаличә ишинин јахшы гурулдуғуну, һәкимләрин вә тибб ишчиләринин инсанпәрвәрлијини, өз ишинин вурғуну олдугларыны билдирир вә миннәтдарлыг едирләр.

Сабирабаддан Ф. Әлијеванын, Иличдән М. Әскәровун, Товуздан Һ. Әсәдовун, Ермәнистан ССР-ин Варденис рајонунун Сарыјагуб кәндиндән Һ. Алыјевин, Кәдәбәјдән Ф. Гасымовун, Ә. Әскәровун, Гасым Исмајыловдан Ә. Мәммәдовун, Мирбәширдән Ј. Һәшимовун, Набережные Челны шәһәриндән Г. Һидајәтовун, Губадлыдан Т. Ағамирзәјеванын, Мәммәдовлар аиләсинин, Бакыдан М. Вердијевин, К. Һәсәнованын, Салјандан Н. Зејналовун, Масаллыдан Ш. Һәсәновун, Ләнкәрандан М. Ағајевин, А. Зүлалоғлунун, Пушкиндән О. Мәммәдовун, РСФСР-ин Киров вилајәтиндән А. Шелјахинин, Имишлидән Ә. Имановун, Ағстафадан Д. Мустафајевин, Зәрдабдан Ш. Шәфијевин, Ағдамдан Ә. Рәһимоғлунун, С. Һәсәновун, Әли Бајрамлыдан М. Рзајевин, Көјчајдан Р. Рәһимовун, Балакәндән И. Османовун «Сағ ол, һәким», «Әлләриниз вар олсун», «Мәни һәјата гајтардылар», «Өмрүм боју миннәтдарам» вә с. башлыглы мәктубларында да нәчиб пешә саһибләринә үмумхалг мәһәббәтиндән ифтихар һисси илә бәһс едилир.

И. АЛЛАҺВЕРДИЈЕВ.

Редактор Ј. КӘРИМОВ.

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ МӘТБӘӘНИН ҮНВАНЫ:
370146, БАКЫ—146,
МӘТБУАТ ПРОСПЕКТИ,
529-чу МӘҺӘЛЛӘ.

Редаксија VIII мәртәбәдә јерләшир.

ТЕЛЕФОНЛАР

Редактор—32-12-65; редактор муавини—32-12-46; мәс'ул катиб—32-60-95; шө'бәләр; комсомол һәјаты вә әмәкчи кәнчләр—32-19-27; тәблиғат вә коммунист тәрбијәси—32-60-62; елм вә тәдрис мүәссисәләри—32-19-09; јарадычы кәнчлик вә естетик тәрбијә—32-19-08; мәктублар—32-29-11; бөлмәләр: бәдән тәрбијәси, идман вә күтләви мүдафиә ишләри—32-60-62; комсомол прожектору—32-60-62; коррек-тор—32-19-21; фотолабораторија—32-60-66; мә'лумат үчүн—38-53-69; мүһасиб—32-79-44; е'ланлар—38-53-63.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 М 1 2 3 4 5 6 7 8

БАКЫ, «КОММУНИСТ» НӘШРИЈЈАТЫНЫН МӘТБӘӘСИ. БАКУ, ТИПОГРАФИЯ ИЗДАТЕЛЬСТВА «КОММУНИСТ». ФГ 31100 Сифариш 9000